

Avaruuden ulottuvuudet

Keraaminen yhteisötaideteos Jukolan koulun
neljäsluokkalaisten kanssa

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Visamäki, Muotoilu

Syksy, 2020

Saana Siivonen

Lasi- ja keramiikkamuotoilu
Visamäki

Tekijä	Saana Siivonen	Vuosi 2020
Työn nimi	Avaruuden ulottuvuudet: Keraaminen yhteisötaideteos Jukolan koulun neljäsluokkalaisten kanssa	
Työn ohjaaja/t	Mirja Niemelä	

TIIVISTELMÄ

Toiminnallinen opinnäytetyö koostui yhteisötaideprojektista, joka toteutettiin Hämeenlinnan Jukolan koulun neljäsluokkalaisten kanssa. Tavoitteena oli luoda avaruusteemainen keraaminen seinäteos yhdessä 36 oppilaan kanssa. Toinen tavoite oli tutkia yhteisötaiteen tavoitteita ja merkityksiä. Kolmas tavoite oli luoda toimintamalli vastaavanlaisille projekteille. Projektiin sisältyi oppilaiden kanssa toteutetut ideointipaja ja laattojen valmistus- ja koristelupajat.

Projektin eteneminen kirjattiin muistiin ja vaiheita valokuvattiin. Opinnäytetyön kirjalliseen osioon tutkittiin myös yhteisötaidetta käsitteenä ja sen sosiaalisia hyötyjä osallistujille. Lähteinä käytettiin aiheeseen liittyvää kirjallisuutta ja sähköisiä lähteitä. Työssä perehdyttiin myös kolmeen yhteisötaideprojektiin, joiden materiaalina oli savi.

Lopputuloksena oli keraaminen seinäteos, joka sijoitetaan Jukolan koulun sisätilaan. Teos koostuu keraamisista laatoista, joita oppilaat muokkasivat ja koristelivat alilaseväreillä. Yhteisötaideprojektin yhteistyökumppanit olivat Jukolan koulu ja Lasten ja nuorten kulttuurikeskus ARX. Toinen tuotos oli keraamisen yhteisötaideteoksen toimintamalli, joka helpottaa opinnäytetyöntekijän mahdollisten tulevien yhteisötaideprojektien suunnittelussa ja toteutuksessa. Keraamisen yhteisötaideteoksen toimintamalli pohjautuu projektin vaiheisiin ja on mallina tuleville vastaavanlaisille projekteille. Lisäksi projekti vahvisti tekijän osaamista ohjaustaitoihinsa ja kasvatti kokemusta lasten kanssa työskentelemisestä.

Avainsanat Yhteisötaideteos, yhteisötaide, keramiikka, toimintamalli

Sivut 57 sivua, joista liitteitä 5 sivua

Degree Programme in Design
Hämeenlinna University Centre

Author	Saana Siivonen	Year 2020
Subject	Dimensions of space: ceramic community artwork with fourth graders at Jukola Primary School	
Supervisor	Mirja Niemelä	

ABSTRACT

The functional thesis consisted of a community art project, which was carried out with fourth graders at Jukola Primary School in Hämeenlinna. The first goal was to create a space-themed ceramic wall artwork with 36 pupils. The second goal was to explore the goals and meanings of community art. The third goal was to create an operating model for similar projects. The project included an idea workshop and tile making and decoration workshops.

The progress of the project was written down, and the steps were photographed. The written part of the thesis also examined community art as a concept and its social benefits for the participants. Relevant literature and electronic sources were used as the sources. Three other community art projects, with clay as the material, were also examined as a part of the work.

The result was a ceramic wall artwork that is placed inside the School building. The artwork consists of ceramic tiles that were shaped and decorated by pupils with underglaze colors. The partners of the community art project were Jukola Primary School and Children and Youth Cultural Center ARX. The second output was the operational model of a ceramic community artwork, which facilitates the author's planning and implementation of possible future community art projects. The operational model of the ceramic community artwork is based on the stages of the project and will serve as a model for similar projects in future. In addition, the project strengthened the author's self-confidence in her own guidance skills and increased her experience in working with children.

Keywords Community artwork, community art, ceramic, operational model

Pages 57 pages including appendices 5 pages

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
1.1	Työn tavoitteet ja rajaus	1
1.2	Tutkimuskysymykset ja aineistonhankinta	1
1.3	Viitekehys	2
1.4	Käsitteet	3
2	YHTEISTYÖKUMPPANIT	5
2.1	ARX	5
2.2	Jukolan koulu.....	6
3	YHTEISÖTAIDE.....	6
3.1	Yhteisötaiteen määrittelyä.....	7
3.1.1	Yhteisötaiteen tavoitteet.....	8
3.1.2	Yhteisötaiteen arviointi	9
3.1.3	Yhteisöllisen taidetoiminnan sosiaaliset hyödyt	9
3.1.4	Johtopäätökset	11
3.2	Esimerkkejä keraamisista yhteisötaideprojekteista.....	11
3.2.1	Yhteenvedo	14
4	KERAAMISEN YHTEISÖTAIDETEOKSEN SUUNNITTELUVAIHE	14
4.1	Kulttuuri- ja taidelähtöinen toiminta lähtökohtana.....	15
4.2	Tarvittavat materiaalit.....	16
4.3	Ideointipajan suunnitelma ja toteutus.....	16
5	KERAAMISEN YHTEISÖTAIDETEOKSEN VALMISTUSVAIHE	20
5.1	Laattapohjien valmistus	20
5.2	Laattojen valmistuspajan suunnittelu ja toteutus	22
5.2.1	Laattojen valmistuspaja, ryhmä 1	22
5.2.2	Laattojen valmistuspaja, ryhmä 2	25
5.3	Laattojen viimeistely ja raakapoltot.....	27
5.4	Koristelupajan suunnittelu ja toteutus	29
5.4.1	Koristelupaja, ryhmä 1.....	33
5.4.2	Koristelupaja, ryhmät 2 ja 3.....	35
5.5	Laattojen lasituspoltto	36
5.6	Suunnitelma laattojen asettelusta seinälle ja taustalevyjen valmistus	38
6	TULOKSET	42
6.1	Valmis yhteisötaideteos	42
6.2	Toimintamalli.....	44
7	REFLEKTOINTI	45
	LÄHTEET.....	48

Liitteet

- Liite 1 ARX:n julkaisema yhteisötaideprojektin tiedote peruskouluille,
ARX-uutiset, alakoulu,12.2019
- Liite 2 Lupa oppilaiden kuvaamiseen
- Liite 3 Ohjaussuunnitelmalomake, kulttuuri- ja taidelähtöinen toiminta opintojakso

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aiheena on keraaminen yhteisötaideteos, jonka toteutin Hämeenlinnan Jukolan koulun nelosluokkalaisten kanssa pajatyöskentelynä. Tavoitteena oli suunnitella ja toteuttaa taideteos yhdessä 10-vuotiaiden oppilaiden kanssa. Keraaminen taideteos koostuu avaruusteemaisista laatoista. Lopullinen teos sijoitetaan Jukolan koulun sisätiloihin. Opinnäytetyössä tutkin myös yhteisötaidetta käsitteenä ja muita yhteisötaideprojekteja.

1.1 Työn tavoitteet ja rajaus

Työn tavoitteena oli tehdä keraaminen yhteisötaideteos Jukolan koulun nelosluokkalaisten kanssa. Toinen tavoite oli luoda toimintamalli tuleville vastaavanlaisille projekteilleni. Kolmas tavoite oli tutkia yhteisötaidetta ja esimerkkiprojekteja.

Opinnäytetyöhön sisältyivät taideteoksen suunnittelu ja toteutus sekä kiinnityssuunnitelma. Siihen sisältyivät myös pajatoiminnan suunnittelu, toteutus, lasten motivointi sekä ohjaus kyseisissä pajoissa. Kehitin lisäksi toimintamallin vastaavanlaisille yhteisötaideteosprojekteille. Opinnäytetyön ulkopuolelle jäi teoksen kiinnitys, tiedottaminen ja julkistamistilaisuus.

Tarkastelen myös yhteisötaidetta ja yhteisöllisen taidetoiminnan sosiaalisia vaikutuksia. Pohdin jonkin verran sitä, mitä hyötyä taiteen keinoin tapahtuvasta ryhmätyöskentelystä on lapsen kehitykselle ja muun muassa, miten se vaikuttaa lapsen sosiaalisiin taitoihin.

1.2 Tutkimuskysymykset ja aineistonhankinta

Opinnäytetyöni pääkysymys on: Millainen on keraaminen taideteos, joka on tehty yhdessä Jukolan koulun neljäsluokkalaisten kanssa? Alakysymyksiä ovat: Mitä on yhteisötaide? Miten suunnitella yhteisötaideteoksen toteutus? Millainen on yhteisötaideteosprojektin toimintamalli, jota voin hyödyntää tulevaisuudessa?

Ensisijainen tiedonhankintamenetelmä oli käytännön prosessi taideteoksen suunnittelusta ja toteuttamisesta valmiiseen taideteokseen. Prosessista kirjasin ylös projektin etenemisen ja valokuvasin ohjaustilanteita. Tein lupalomakkeen oppilaille kotiin vietäväksi, jossa pyydän lupaa kuvata oppilaita pajatyöskentelyn aikana (kts. Liite 2). Loin tiivistelmän jokaisen työpajan tapahtumista. Mietin myös, missä onnistuin ja mitä voisi tehdä toisin.

Taustatietoa sain kirjallisista lähteistä, erilaisista verkkomateriaaleista, uutisartikkeleista sekä verkkotiedostoista. Tarkastelin aiheeseen liittyvää kirjallisuutta ja perehdyin myös vastaavanlaisiin yhteisötaideprojekteihin netin välityksellä. Keramiikkatietoa sain pääasiassa Heikki Jylhä-Vuorion Keramiikan materiaalit -kirjasta.

1.3 Viitekehys

Viitekehyksessä (kuva 1) kuvaan suunnitteluprosessin osa-alueita. Viitekehysten tarkoituksena on selventää opinnäytetyössäni tutkittavan aiheen keskeisiä tekijöitä ja niiden välisiä suhteita.

Lähtökohtina opinnäytetyölle oli kiinnostukseni yhteisötaidetta kohtaan ja aikaisemmat keraamiset seinäteosprojektit. Osallistuin Hämeen ammattikorkeakoulun S-rakennuksen seinäteoksen suunnitteluun. Tein lisäksi yhdessä Tanja Pirneksen kanssa Hoivakoti Härkämäkeen keraamisen seinäteoksen, jonka suunnitteluun osallistui hoivakodin asukkaita. Sain myös paljon tietoa opinnäytetyöhöni Kulttuuri- ja taidelähtöinen toiminta -opintojaksolta, joka toteutettiin Hämeen ammattikorkeakoulun Visamäen kampuksella. Se oli pääasiassa tarkoitettu sosionomeille, mutta pääsin mukaan kerrottua opinnäytetyöni aiheesta.

Seuraavaksi pohdin yhteisötaidetta käsitteenä eli mitä se tarkoittaa ja mitä siihen sisältyy. Perehdyin myös yhteisöllisen taidetoiminnan tavoitteisiin ja sosiaalisiin hyötyihin. Perehdyin lisäksi kolmeen yhteisötaideprojektiin, joiden materiaali on savi kuten omassa projektissani.

Käytännön prosessi kokoaa yhteen kaikki opinnäytetyössäni olevat keskeiset tekijät. Käytän hyödyksi keräämiäni tietoja ja taitoja käytännössä. Käytännön prosessi tuo myös lisätietoa, jonka pohjalta teen toimintamallin. Käytännön prosessiin kuului itse taideteoksen valmistus yhdessä Jukolan koulun neljäsluokkalaisten kanssa.

Kuva 1. Viitekehys

1.4 Käsitteet

Opinnäytetyön keskeiset käsitteet ovat yhteisö, yhteisötaideteos, yhteisöllisyys, pajatoiminta, toimintamalli, kivitavara, lasite, alilasiteväri, raakapoltto ja lasituspoltto.

Yhteisöllä tarkoitetaan ihmisryhmää, jolla on sama päämäärä. (Weebly, 2008)

Yhteisöllisyys merkitsee tunnetta kuulua johonkin yhteisöön. (Weebly, 2008)

Yhteisötaideteos tarkoittaa taideteosta, jonka tekijöinä on saman päämäärän omaava ryhmä ihmisiä. Yhteisötaide on taiteilmiö, joka muotoutuu taiteilijan ja yhteisön kohtaamisesta, ja sen lähtökohtana on yhteisö. Taidetta tehdään yhteisön ehdoilla, sen jäsenten kanssa ja heitä varten. (Weebly, 2008)

Pajatoiminnalla tarkoitetaan tässä opinnäytetyössä ohjaustilanteita, jotka muodostuvat oppilaiden kanssa työskentelystä. Yhteisötaideteos tehdään pajatoimintana yhdessä Jukolan koulun neljäsluokkalaisten kanssa.

Dokumenttikamera ottaa reaaliaikaista kuvaa sille näytettävästä objektista ja muuntaa sen digitaaliseen muotoon. Kehitettiin korvaamaan piirtoheitin. (Hjort, 2015, s. 9)

Toimintamalli on konsepti, joka havainnollistaa toiminnan eri vaiheet, ja se on usein graafinen esitys. Se on tiivistetty kuvaus kehitetystä ja käytönotetusta ideasta, jota voidaan hyödyntää sellaisenaan tai soveltaen. Siinä kerrotaan lyhyesti sen käyttötarkoitus, kohderyhmä ja minkälaisista vaiheista sen toteuttaminen koostuu. (Innokylä, n.d.)

Kivitavara tarkoittaa keramiikkatuotteita, jotka poltetaan yli 1200°C:n lämpötiloissa ja ne eivät ole posliinia, sillä kivitavaramassa sisältää lihaviasavilaatuja kuten pallosavea. Kivitavara ei ole läpikuultavaa, sillä se sisältää vähemmän lasiainesta kuin posliini ja se on myös helpommin työstettävää kuin posliini. (Jylhä-Vuorio, 2003)

Lasitteella tarkoitetaan ohutta lasista pinnoitetta keraamisen kappaleen pinnalla. Se lisää kappaleen kestävyyttä, puhdistettavuutta ja kappaleesta tulee hygieeninen. Lasite voi myös parantaa esineen ulkonäköä ja sillä voi myös suojata koristepinnan. (Jylhä-Vuorio, 2003)

Alilasiteväri koostuu lasitteesta ja pigmentistä tai värimetallioksidista. Se lisätään raakapoltetun ja lasittamattoman kappaleen pintaan usein siveltimellä. (Jylhä-Vuorio, 2003)

Raakapoltto merkitsee savesta valmistetun kuivan ja lasittamattoman kappaleen polttoa. Raakapolton tarkoituksena on saada kappale imemään paremmin vettä, jotta sen lasittaminen helpottuu ja sen särkymisvaara pienenee. Raakapolton lämpötila on yleensä noin 800–1000°C. (Jylhä-Vuorio, 2003)

Lasituspolto tarkoitetaan lasituspinnoitteen sulattamista kappaleen pintaan. Lasituspoltto poltetaan yleensä korkeampaan lämpötilaan kuin raakapoltto. Lasituspolton toinen tavoite on saada kappale sintraantumaan eli kiinteytymään haluttuun tiivyyteen. Lasituspolttolämpötila on yleensä noin 900–1450 °C. (Jylhä-Vuorio, 2003)

2 YHTEISTYÖKUMPPANIT

Opinnäytetyöni yhteistyökumppaneina toimi Lasten ja nuorten kulttuurikeskus ARX ja Jukolan koulu. Otin itse yhteyttä ARXiin sähköpostitse, ja ideani yhteisötaideprojektista lasten kanssa sai hyvän vastaanoton. Minulle ehdotettiin yhteistyötä jonkin hämeenlinnalaisen peruskoulun kanssa. Jotta sopiva koululuokka löytyisi, piti kirjoittaa tiedote kouluille ja ARX jakoi sen omia tietoliikenneväyliään pitkin.

2.1 ARX

ARX on lasten ja nuorten kulttuurikeskus (kuva 2), joka järjestää kulttuuri-toimintaa päivähoidolle, kouluille, nuorille sekä lapsille perheineen. ARXin toimintaan kuuluvat mm. Lasten taidefestivaali Hippalot, kulttuuripolku, Galleria ARX, ARXantai-tapahtumat ja perheiden taideaamut. ARX toimii Hämeenlinnan, Hattulan, Janakkalan ja Riihimäen alueella. ARXin kotipesä sijaitsee kuitenkin Hämeenlinnassa Verkatehtaalla.

Otin yhteyttä ARXiin jo ennen vuoden 2019 joulua ja sieltä oltiin innokkaita auttamaan minua projektissani. Kävin tapaamassa ARXin yhteyshenkilöä Annastiina Papinahoja ja sovimme, että kirjoitan tiedotteen projektistani, ja hän jakaa sitä peruskouluille ARXin kautta (kts. Liite 1). ARX lupautui myös osallistumaan projektiin tarvittaviin materiaalikuluihin. Ehtoja ei ollut muuta kuin, että kertoisin projektin etenemisestä heille.

Kuva 2. Lasten ja nuorten kulttuurikeskus ARXin uudet toimitilat 2020

2.2 Jukolan koulu

Kolme koulua ilmoittautui halukkaaksi osallistumaan projektiin. Valitsin Jukolan koulun, sillä siellä ei ole järjestetty moniakaan taideprojekteja, ja opettajan argumentit ilmoittautumislomakkeessa olivat mielestäni vakuuttavat. Muut koulut olivat Nummen yhtenäiskoulu ja Kirkonkulman koulu. Jukolan koulu (kuva 3) sijaitsee Hämeenlinnassa Ahveniston harjun juurella. Jukolan koulu on viihtyisä peruskoulu, jonka nykyisenä rehtorina toimii Susanna Lamminpää. Olen varma, että yhteisötaideteos tuo koulun sisätiloihin lisää viihtyvyyttä.

Jukolan koulun opettaja Leeni Rautopuro kertoi ilmoittautumislomakkeessa, että heillä on 35 oppilaan yhteisopettajuusluokka. Heillä on ollut 2019–2020 lukuvuoden teemana oppilaiden tunne- ja vuorovaikutustaitojen sekä tiimityötaitojen vahvistaminen. Rautopuron mielestä minun projektini sopisi hyvin heidän vuotensa teemoihin. Heillä ei myöskään ole kokemusta vastaavanlaisista projekteista eivätkä he ole koskaan tehneet savitöitä. Projekti toisi hienon mahdollisuuden osallistua taidetyöskentelyyn, sillä kovin monella oppilaalla ei ole mahdollisuuksia osallistua vapaa-ajallaan taideharrastuksiin. Rautopuro perusteli hyvin, miksi heidän luokkansa sopisi erinomaisesti toteuttamaan projektiani ja siksi päätin valita heidät. Oppilaat olivat projektin alkaessa neljännellä luokalla ja projektin päättyessä viidesluokkalaisia.

Kuva 3. Jukolan koulu

3 YHTEISÖTAIDE

Yhteisötaide (engl. community art) on suhteellisen uusi taideilmiö, jonka juuret ulottuvat 1800–1900-luvulle. Teollistumisen ja toisen maailmansodan myötä yhteisöllisyyden tunne katosi, minkä vuoksi tarvittiin jotain, jolla luoda jälleen yhteisöllisyyttä. Avantgardea eli kokeilevaa ja aikansa

vakiintuneita suuntauksia rikkovaa tyyliuuntaa, voidaan pitää yhteisötaiteen edeltäjänä. Avantgarden ja yhteisötaiteen yhteinen piirre on se, että molemmat käsittelevät valtasuhteita. Erona taas voidaan pitää sitä, että avantgardistit olivat yhteiskunnan eliittinen etujoukko, joka suhtautui yleisöön välinpitämättömästi. Yhteisötaide taas pyrki keskustelemaan yleisön kanssa ja samalla vaikuttamaan sen ajan yhteiskunnallisiin ongelmiin. (Kantonen, 2005, 55; Matarasso, 2018; Jussilainen, 2019). Isossa-Britanniassa alettiin käyttää yhteisötaide-termiä jo 1970-luvun alussa. Innovatiivinen yhteisötaideliike vaati, että ihmisillä oli oikeus luoda itse taidetta. Sen jäsenet halusivat tehdä taidetta yhdessä yhteisöjen kanssa arvostaen ihmisten omaa kulttuuria, arvoja ja kokemuksia. (Matarasso, 2013; Jussilainen, 2019)

3.1 Yhteisötaiteen määrittelyä

Yhteisötaiteen määrittelemisen ei ole helppoa, sillä se on niin monimuotoista. Sen ydin kuitenkin muotoutuu yhteisön ja taiteilijan kohtaamisesta, ja sitä luonnehtii kiinnostus sosiaalista ympäristöä ja kanssakäymistä kohtaan. Yhteisötaide on taidetta, jota tehdään yhteisön ehdoilla ja yhteisön kanssa. Yhteisötaiteellinen toiminta kohdistuu ympäristöön, joka on tekijöiden ja kokijoiden oma. (Weebly, 2008)

Taidetta kuitenkin hyvin harvoin tehdään yhteisön asettamista ehdoista täysin piittaamatta ja siksi yhteisötaiteen määritelmäksi riittäisi: Yhteisötaide on taidetta, jota amatööriryhmä tekee ammattitaiteilijan kanssa yhteistyössä. Taiteilija on yhteisötaidetta tekevän ryhmän alullepanija, ryhmän ohjaaja ja usein myös ryhmän jäsen. Kun työn tulokset esitellään muille ihmisille, työskentelyn tulos muuttuu taiteeksi eikä jää ryhmän keskinäiseksi harrasteluksi. Yhtenä tavoitteena on, että teoksesta voisi nauttia myös sellaiset, jotka eivät ole osallistuneet teoksen valmistamiseen. Yhteisötaiteen erottaa ohjatusta harrastelusta se, että yhteisötaiteessa ammattitaiteilija ei ole ryhmän opettaja vaan jäsen. (Bardy, ym., 2007, s. 232)

Yhteisötaiteessa on kyse taiteen saavutettavuudesta ja jokaisen oikeudesta taiteeseen. Saavutettavuudella tarkoitetaan sitä, että ihmiset pääsevät yhdenvertaisesti osallisiksi taiteista. Yksi tärkeimmistä arvoista on inklusiivisuus eli se, että jokainen osaa ja voi tehdä taidetta sekä on tervetullut osallistumaan juuri sellaisena kuin on. Taide on kaikille avoin keino tehdä itsensä näkyväksi ja ilmaista itseään. Yhteisötaide on osallistujalähtöistä ja ryhmän tarpeet ja toiveet tulisi aina ottaa huomioon. Yhdessä tekeminen vahvistaa yhteen kuulumisen tunnetta ja luo merkityksellisyyttä. Yhteisötaiteessa on tärkeää vahvistaa aktiivista toimijuutta: ”minä osaan ja minä pystyn”. Prosessi ja itse kokemus on tärkeämpää kuin lopullinen tuotos tai käytetty tekniikka. (Jussilainen, 2019)

Yhteisötaide voi olla muun muassa tanssia, kuvataidetta, näytelmätaidetta tai musiikkia. Yhteisötaide ei tarvitse olla pysyvää, sillä se voi olla väliaikainen teos tai performanssi. Yhteisötaiteessa voidaan myös yhdistellä eri

taiteenmuotoja ja käyttää erilaisia menetelmiä. Siinä korostetaan taidetta tekemisenä ja pidetään taidetta välineenä, jonka avulla pyritään sosiaaliinseen muutokseen. Yhteisötaidetta toteutetaan yleensä erilaisina työpajoina, projekteina ja tapahtumina. (Weebly, 2008)

Yhteisötaiteen kohderyhmiä eli osallistavia yhteisöjä voivat olla esimerkiksi lapset ja nuoret, työttömät, vanhukset, työyhteisöt tai maahanmuuttajat. Toisin sanoen mikä tahansa yhteisö käy kohderyhmäksi yhteisötaiteelle. Samoin yhteisötaiteen toteutusympäristö voi olla mikä tahansa paikka, jossa ihmiset kokoontuvat vaikkapa koulu, päiväkotia, vankila, sairaala, vanhustentalo, kirjasto tai jokin muu julkinen tila. Yhteisön oma ympäristö on paras paikka yhteisötaiteen tekemiselle, sillä ympäristö on osa yhteisöä ja tuttu ympäristö helpottaa yhteisön työskentelyä. (Hiltunen & Jokela, 2001, s. 9; Coutts & Jokela, 2008, s. 178.) Yhteisötaide voi myös rakentaa yhteisöjä eli yhteisötaiteen tekeminen ei vaadi olemassa olevaa yhteisöä (Jussilainen, 2019).

3.1.1 Yhteisötaiteen tavoitteet

Yhteisöllisyys ehkäisee syrjäytymistä ja taide edistää hyvinvointia. On huomattu, ettei ihmisen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin riitä vain terveys ja toimeentulo. Ihminen tarvitsee jokapäiväiseen elämäänsä taidetta ja yhteyttä omaan luovuuteensa. (Haapalainen, 2007, s. 73)

Yhteisötaidetta voidaan käyttää keinona tehdä näkymättömästä näkyvää ja sillä voidaan myös antaa ääni äänettömille. Yhteisötaiteessa yhteisön elämää luodaan näkyväksi ja sitä jäsenetään konkreettisesti taiteen keinoin. Taiteelliset ilmaisukeinot voivat toimia henkilökohtaisina suunnanantajina ja auttaa identiteetin tunnistamisessa ja rakentamisessa. Yhteisötaiteessa annetaan yhteisöille ja yksilöille myös mahdollisuus vaikuttaa sekä osallistua yhteisön elämään. (Sederholm, 2000, s. 116; Yhteisötaideverkkomateriaali, 2008)

Yhteisötaide voi toimia tietoisesti yhteiskuntaa muokkaavana toimintamuotona. Se voi muokata yhteisöä, mutta sillä voi olla vaikutusta myös koko yhteiskuntaan. Yhteisötaiteella voidaan kiinnittää huomio yhteiskunnallisiin epäkohtiin ja saada aikaan jopa muutosta. (Haapalainen, 2007, s. 74)

Yhteisötaiteen yhtenä tavoitteena on avartaa ihmisten tietoisuutta omasta ympäristöstään ja roolistaan siinä. Yhteisötaiteeseen osallistuvilla on myös mahdollisuus vaikuttaa omaan ja yhteisön elämäntarinaansa. Yhteisötaide antaa mahdollisuuden pysähtyä arjessa oman elämän äärelle ja pohtia omaa elämää. Ihmisten saattaminen yhteen jakamaan kokemuksiaan, on myös yksi yhteisötaiteen tavoitteista. Yhteisötaiteeseen osallistuja voi saada uusia näkökulmia omaan elämäänsä, kun tutustuu muiden ihmisten tarinoihin. Yhteisötaiteen tavoitteena on siis lisätä osallisuuden tunnetta

ja parantaa omaa elämänhallintaa. Se myös edesauttaa ihmisten hyvinvoinnin lisääntymistä ja se kasvattaa keskinäistä yhteisöllisyyttä. (Weebly, 2008)

3.1.2 Yhteisötaiteen arviointi

Yhteisötaiteen arvioiminen ei ole helppoa, sillä itse teoksen tekeminen on jo itsessään osa taideteosta. Taideteoksen lopullisessa tuotoksessa ei näy yhteisön työskentelyprosessia eikä sen aikaansaamaa yhteenkuuluvuuden tunnetta. Voisiko yhteisötaidetta kuitenkin arvioida omilla kriteereillä siten, että tekotapa otetaan huomioon? Yhteisötaiteen triennaalissa, joka järjestettiin 7.6.2019, kriitikko Maria Säkö esitti mielenkiintoisia ajatuksia yhteisötaiteen kritiikistä. Hänen mukaansa yhteisötaidetta voi kritisoida, mutta laadusta puhuttaessa tulisi ottaa huomioon yhteisötaiteen erityispiirteet ja pyrkimykset. Kriitikolla täytyy olla ymmärrys genreä ja sen arvoperustaa kohtaan. Ei riitä, että katsotaan pelkästään lopputulosta. On totta, että taiteilijan ammattitaito kuitenkin vaikuttaa ratkaisevasti yhteisötaideteoksen lopputulokseen. Taidetta arvioidessa on kuitenkin tärkeintä tiedostaa taiteen tekemisen motiivit ja tekotapa. (Jussilainen, 2019)

3.1.3 Yhteisöllisen taidetoiminnan sosiaaliset hyödyt

Useissa tutkimuksissa taiteellinen toiminta ja taide liitetään moniin positiivisiin sosiaalisiin vaikutuksiin. Näitä vaikutuksia ovat muun muassa sosiaalisen osallistumisen ja osallisuuden lisääntyminen sekä yksinäisyyden ja syrjäytymisen vähentyminen. Taiteellinen toiminta mahdollistaa sosiaalisten taitojen oppimisen ja kehittymisen. Se myös rakentaa sosiaalisia verkostoja, ja sen kautta voi saada myös tukea. (Laitinen, 2017)

Osallisuus yhteisölliseen taidetoimintaan voi lisätä sosiaalista vuorovaikutusta, tukea ja luottamusta muihin ja itseen. Yhteisölliseen taidetoimintaan osallistuva henkilö voi saada kokemuksia nähdyksi, kuulluksi ja arvostetuksi tulemisessa. Varsinkin nuorilla osallistuminen yhteisölliseen taidetoimintaan voi vähentää yksinäisyyden tunnetta ja sosiaalista eristäytyneisyyttä. Se voi myös vahvistaa nuorten kykyä rakentaa positiivisia sosiaalisia suhteita. (Laitinen, 2017) Osallistuminen tällaiseen toimintaan voi myös rohkaista osallistumaan tiiviimmin yhteisölliseen toimintaan. (Vilmilä, 2016, s. 35)

Yhteisöllinen ja osallistava taidetoiminta voi parantaa monin tavoin nuorten sosiaalisia- ja vuorovaikutustaitoja kuten kommunikaatio- ja neuvottelutaitoja, yhteistyötaitoja sekä konfliktien ratkaisemiseen liittyviä taitoja. Taidetyöskentely ryhmämuotoisesti voi luoda tilan, jossa nuorella on mahdollisuus kehittää mm. empatiakykyä, muiden huomioon ottamista, kunnioittavaa asennetta ja vastuuntuntoa. (Laitinen, 2017)

Taide- ja kulttuuritoiminta lisää tutkitusti myös sosiaalista pääomaa. Sosiaalisten verkostojen määrä kasvaa, ja niiden laatu paranee osallistuttaessa yhteisölliseen taidetoimintaan. Myös luottamus muihin ihmisiin kasvaa. Osallistuja voi saada myös huomattavaa tukea ja kannustusta muilta osallistujilta sekä antaa niitä vastavuoroisesti toisille. (Laitinen, 2017)

Yhteisöllinen taidetoiminta ehkäisee myös syrjäytymistä. Se voi auttaa luomaan uusia ystävyyssuhteita ja sosiaalisia kontakteja vähentäen yksinäisyyden tunnetta kaikenikäisillä. (Artsequal, 2016) Se voi myös tukea mielenterveyttä ja hyvinvointia. Osallistava taidetoiminta mahdollistaa myös omien kykyjen, vahvuuksien ja kiinnostuksen kohteiden tunnistamisen ja tutkimisen. Se voi myös olla osallistujalle voimauttavaa ja edistää toimitusta lisäten itseluottamusta ja rohkeutta. (Laitinen, 2017)

Taidetoiminta voi parantaa erilaisia taitoja, joita tarvitaan arjessa selviytymiseen ja pärjäämiseen. Se voi parantaa mm. oppimisvalmiuksia, kognitiivisia ja sosioemotionaalaisia taitoja, ryhmätyötaitoja, itseilmaisutaitoja sekä kykyä tunnistaa ja hallita tunteita. Esimerkiksi Yhdysvalloissa toteutettiin laaja tilastollinen pitkittäistutkimus, jossa havaittiin lapsuus- ja nuoruusajan runsaan taideosallistumisen olevan yhteydessä parempaan koulumenestykseen ja oppimistuloksiin sekä jatkokoulutukseen hakeutumiseen ja niihin pääsyyn. (Laitinen, 2017)

Taiteellinen toiminta voi myös lisätä kulttuurista moninaisuutta. Se voi saada aikaan vuorovaikutusta sellaisten ihmisryhmien välillä, jotka eivät ole aikaisemmin olleet tekemisissä keskenään. Taiteellinen toiminta voi murtaa ennakkoluuloja ja lisätä ymmärrystä muita ihmisryhmiä kohtaan. Sillä voidaan myös tukea maahanmuuttajien kotoutumista ja edistää kulttuurien välistä kohtaamista ja dialogia. (Laitinen, 2017) Monissa kunnissa on toteutettu Etsivä kulttuurityö- hanketta, jonka tavoitteena onkin edistää kulttuuristen perusoikeuksien toteutumista ja mahdollistaa yhdenvertaista osallistumista kaikille väestöryhmille (Artsequal, 2019).

Taidetoiminnalla voidaan myös ottaa kantaa yhteiskunnan epäkohtiin, mikä vahvistaa omalta osaltaan sosiaalista hyvinvointia. Taiteellinen toiminta voi kehittää kriittistä ja reflektiivistä ajattelua sekä lisätä tietoisuutta ympäröivästä yhteiskunnasta. Se voi myös tarjota mahdollisuuden pohtia omia oikeuksia ja velvollisuuksia. (Laitinen, 2017)

Taidetoimintaan osallistumisen on osoitettu myös edistävän kansalaisten osallistumista ja aktiivista kansalaisuutta. Aktiivisen taiteisiin osallistumisen on todettu lisäävän äänestysaktiivisuutta sekä kiinnostusta vapaaehtoistyöhön. (Laitinen, 2017)

Yhteisötaiteella ja osallistavilla taideprojekteilla on todettu olevan myös vaikutusta elin- ja asuinympäristöjen kehitykselle. Ne rohkaisevat ihmisiä osallistumaan asuinalueensa parantamiseen, tukevat asuinalueiden

monimuotoisuutta sekä lisäävät asuinalueen viihtyisyyttä ja turvallisuutta vähentäen rikollisuuden pelkoa. (Laitinen, 2017)

3.1.4 Johtopäätökset

Yhteisötaideteosprojektini ei pyri vaikuttamaan epäkohtiin tai muuttamaan ihmisten ajatuksia. Projektini tavoitteena on saada oppilaat innostumaan yhdessä tekemisestä ja voimistaa luokkahenkeä. Projekti tutustuttaa oppilaita keramiikan tekemiseen ja innostaa luovaan ajatteluun. Lopputulos ei ole arvosteltavissa samalla tavalla kuin taiteilijan oma taideteos, sillä sen tekijöinä on ollut ryhmä lapsia. Lasten kädenjälki näkyy valmiissa laatoissa ja oma osani on hyvin pieni. Viimeistelyllä saa tietysti laattojen ulkoasua paranneltua hiomalla reunoja yms. Oman kädenjäljen näkeminen koulun ruokalan seinällä varmasti kohentaa lasten itsetuntoa ja heistä tuntuu, että ovat olleet mukana tekemässä jotain hienoa. Myös koulun muut oppilaat saavat ihailta teosta päivittäin, ja teos lisää koulun tilojen viihtyisyyttä.

3.2 Esimerkkejä keraamisista yhteisötaideprojekteista

Tarkastelin työn taustalle kolmea yhteisötaideprojektia, jotka löysin internetistä. Halusin valita sellaisia projekteja, jotka on toteutettu Suomessa ja joiden materiaalina oli savi.

Ensimmäinen valitsemani projekti oli Savi ja kollektiivinen keho -projekti, joka oli materiaalipainotteinen ja keskittyi savien muokkaamiseen. Toisen valitsemani esimerkkiprojektin tekniikka oli sama kuin minun projektissani. Tommi Laineen vetämässä projektissa syntyi laatoista koostuva keramiikkareliefi. Kolmas esimerkki oli Uusi maailmankartta -projekti, jossa syntyi myös keramiikkareliefi. Projektin osallistujat olivat peruskoululaisia ja projekti on osa Vantaan Taikalamppu -menetelmäopasta.

Taidesäätiö Pro Arte järjesti ensimmäisen IHME-projektinsa Suomessa vuonna 2009. IHME-projekteissa syntyy julkiseen tilaan tuotettavia tilapäisiä tilausteoksia, ja ne toteutetaan yhteisön kanssa. Brittiläinen kuvanveistäjä Antony Gormley kutsuttiin toteuttamaan ensimmäistä projektia, jonka nimi oli Savi ja kollektiivinen keho. Kaisaniemen kentälle Helsinkiin pystytettiin iso kuplahalli, ja sen sisään tehtiin 160 tonnin painoinen savikuutio, joka oli sivuiltaan neljä metriä. Koskematonta savikuutiota sai mennä katsomaan neljän päivän ajan, jonka jälkeen savikuutiota alettiin muokata 2000 avustajan voimin (kuva 4). Työvälineinä sai käyttää vain omia käsiä ja kehoa. Kuutiota sai muokata tai siitä sai irrottaa savea ja tehdä jotain sivummalle. Savea työstettiin muutaman kymmenen hengen ryhmissä. Edellisen ryhmän teoksia ei saanut hajottaa, mutta niitä sai jatkaa. Savityöskentelyjakso kesti 10 päivää ja oli avoinna 12 tuntia joka päivä. Lopulta yleisö

sai tulla katsomaan, mitä kuutiolle oli tapahtunut. Gormley oli aluksi kannustamassa tekemiseen ja teos sai hyvin innostuneen vastaanoton. Teos loi ympärilleen oman yhteisön sellaisista ihmisistä, jotka olivat kiinnostuneita tekemään jotain arjesta poikkeavaa. Teos oli tekemisen prosessi, eikä siitä jäänyt mitään konkreettista jäljelle. Kaikki savi käytettiin uudelleen muihin tarkoituksiin. (Suomen kuvalehti, 2009; Yle, 2009; Issuu, 2009)

Kuva 4. Savi ja kollektiivinen keho -projekti

Valitsin tämän projektin yhdeksi esimerkiksi, koska siinä oli materiaalina savi. Projekti oli suuri ja mielestäni vaikuttava. Savi sopi hyvin materiaalina kyseiseen projektiin sen muovautuvuuden ja uudelleen käytettävyyden vuoksi. Taiteilija oli nimennyt projektin ja oli paikan päällä sen toteutuksessa, mutta ei osallistunut saven työstöön eikä rajannut tai neuvonut ihmisiä saven työstössä. Projektiin osallistuvilla oli siis täysin vapaat kädet siihen, mitä savesta syntyi. Ideana todella mielenkiintoinen, ja projektin edistymistä oli varmasti hauska seurata.

Toinen esimerkki yhteisötaideprojektista on taiteilija Tommi Laineen Kasvot tai kirjain -reliefiteos. Sen tekemiseen osallistui yli 350 varkautelaista, ja se valmistui vuonna 2009. Teos koostuu lasitetuista savilaatoista, joiden aiheina on kasvot tai kirjain (kuva 5). Reliefin keramiikkalaatat valmistettiin Laineen vetämänä kahden vuoden aikana Vekara-Varkauden työpajoissa, Tarinoiden Taulumäki - tapahtumassa, kehitysvammaisten asuntoloissa ja päiväkodin työntekijöiden kanssa. (Yle uutiset, 2009)

Projekti oli suuri verrattuna omaani mutta idealtaan sama. Jokainen osallistuja sai yhden laatan, johon tehtiin reliefimäinen pinta annetusta

aiheesta. Taideteoksella ei ole kiinteää sijaintia toisin kuin omalla teokselani tulee olemaan.

Kuva 5. Tommi Laineen Kasvot tai kirjain -reliefiteos

Kolmas esimerkki yhteisötaideprojektista on Vantaalla vuonna 2011 toteutettu Uusi maailmankartta -taideprojekti (kuva 6). Projekti toteutettiin Uomarinteen koulussa maahanmuuttajaluokan kanssa. Luokkaan kuului 13 oppilasta, joiden ikäjakauma oli 7–13 ja kansalaisuuksia oli kuusi. Keramiikkataiteilija Jaana Brinck ohjasi projektia. Aluksi oppilaat piirsivät toistensa ääriviivat itse valitsemansa asennon pohjalta. Ääriviivoista muodostui kunkin oppilaan oman valtion muoto. Jokainen oppilas suunnitteli oman valtionsa ja toteutti sen keraamisena laattana. Lopputuloksena oli keramiikkareliefi, joka muodosti luokan oman maailmankartan. Teos sijoitettiin koulun ruokalaan. Projekti antoi lapsille mahdollisuuden tutustua uuteen elinympäristöönsä tekemällä havaintoja ja liittämällä ne omaan henkilöhistoriaan. Projekti on toistettavissa, ja siihen on selkeät ohjeet menetelmäoppaan muodossa. Tämä projekti sopi omaan projektiini sen toistettavuuden vuoksi, ja sain ideoita omaan toimintamalliini. (Vantaan kaupunki, 2011)

Kuva 6. Uusi maailmankartta -taideprojektin Keramiikkareliefi

3.2.1 Yhteenveto

Esimerkkiprojektien tarkastelu auttoi paljon projektin suunnittelussa ja toteutuksessa. Huomasin sen, ettei vastaavanlaisia projekteja ole tehty kovinkaan montaa Suomessa tai sitten niistä ei ole julkaistua tietoa. Toimintamalli on hyödyllinen tämänkin takia ja voisin markkinoida sitä eteenpäin siitä kiinnostuneille. Toimintamalli voisi olla osa palvelumuotoilua, sillä siitä saisi helposti myytävän projektin, jota voisi toistaa asiakkaan toiveiden mukaisesti. Palvelumuotoilu on palveluiden suunnittelua ja kehittämistä, joka on asiakaslähtöistä ja ihmisten tarpeisiin perustuvaa (Kumpula, 2020).

4 KERAAMISEN YHTEISÖTAIDETOIKSEN SUUNNITTELUVAIHE

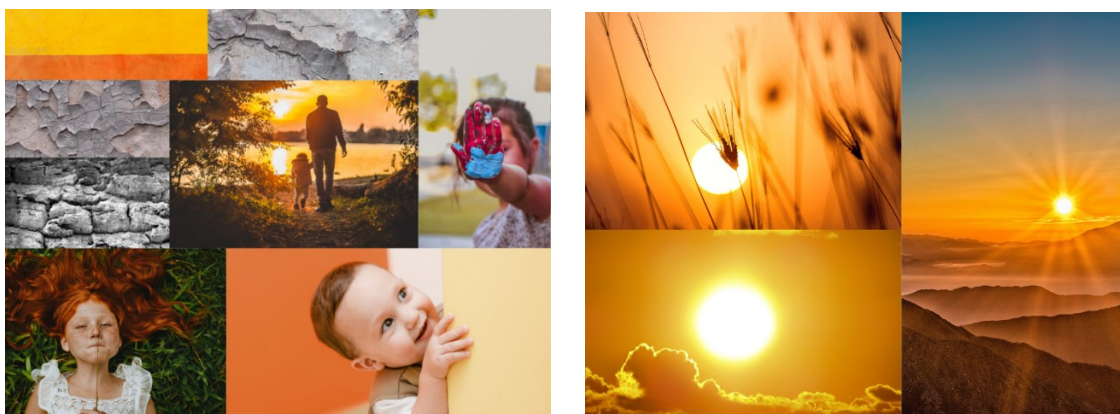
Tein prosessikaavion (kuva 7) kuvastamaan opinnäytetyöni prosessia alusta loppuun. Siihen sisältyy alun tapaaminen ARX:n yhteistyökumppanin Annastiina Papin-ahon kanssa, teoksen suunnittelu ja toteutus yhdessä oppilaiden kanssa sekä valmiin teoksen kiinnitys Jukolan koulun sisätilaan. Lopuksi teoksesta tiedotetaan ja se julkistetaan.

Kuva 7. Prosessikaavio

Yhteisötaideteoksen suunnittelu lähti ajatuksesta, että teos koostuisi laatoista, jotka muodostaisivat auringon säteitä. Teema olisi ilo ja laatoissa olisi oppilaiden ilonaiheita. Tein moodboardeja eli kuvakollaaseja liittyen tähän ideaan (kuva 8). Yritin pitkään pysytellä kyseisessä ideassa, kunnes tajusin, että olisi hyvä antaa oppilaille enemmän valtaa siihen, mitä aihetta he haluavat lähteä työstämään. Kun oppilaat saivat itse päättää teoksen teeman, he luultavasti olisivat innokkaampia tekemään sitä. Yhteisötaitteen ideahan on työskennellä yhteisön ehdoilla ja heitä varten. Epävarmuus teoksen tulevasta teemasta kuitenkin stressasi, sillä enhän voinut tietää, mitä oppilaat tulisivat keksimään. Päätin kuitenkin, että teos muodostuisi suorakulmaisista laatoista, sillä siten oli helpompi hallita teoksen lopullista ulkomuotoa.

Kuva 8. Moodboardit 1 ja 2

4.1 Kulttuuri- ja taidelähtöinen toiminta lähtökohtana

Kulttuuri- ja taidelähtöinen toiminta -opintojakso antoi eväitä projektiini ja auttoi muun muassa ohjaustoiminnan suunnittelussa. Opintojakson aikana tein ohjaussuunnitelman projektistani (kts. Liite 3), sillä opintojaksoon sisältyi sen aikana toteutettava ohjausprojekti. Projektini alkoi vasta tuolloin keväällä 2020. Opintojaksoon ehti sisältymään vain muutama ohjauskerta. Esittelin kuitenkin opintojakson ryhmälle projektini ideointipajan ja ensimmäisen laattojen valmistuspajan. Opintojakso oli täynnä mielenkiintoisia harjoituksia, jotka saivat ajattelemaan kulttuuri- ja taidelähtöisen toiminnan tärkeyttä niin hoitotyössä kuin muutenkin ihmisten kohtaamisessa. Itse olen taiteilija, joka haluaa tuoda ihmisten lähelle taidetoimintaa ja osallistaa kaikenlaisia ihmisiä tekemään taidetta. Ajattelin saavani tästä jaksosta kirjallisuuslähteitä opinnäytetyöhöni ja käytännön ohjeita siihen, miten ryhmää tulisi ohjata ohjaustilanteessa.

Sain paljon neuvoja siihen, mistä löytyy kirjallisuutta aiheeseen liittyen. Ryhmän ohjaamiseen ei ehkä suoranaisesti tullut ohjeita, mutta tarkkailin, miten opettajat ohjasivat meitä opiskelijoita erilaisissa harjoituksissa. Jokainen opiskelija otettiin huomioon yksilönä, mikä on mielestäni todella tärkeä asia. Tunsin itseni tervetulleeksi ryhmään, vaikka olin ulkopuolinen.

Periaate, että ketään ei saa jättää ulkopuolelle, toteutui erinomaisesti. Itsekkin aion pyrkiä siihen, kun ohjaan Jukolan koulun oppilaita keramiikka-laattojen teossa. Aion kierrellä luokassa ja kehua jokaisen työtä sekä olla kiinnostunut jokaisesta oppilaasta erikseen. Kuulluksi tuleminen ja se, että joku arvostaa omaa työtä, on varsinkin lapsille erittäin tärkeää. Sama ajatus liittyy sadutukseen, josta oli muutama harjoitus jakson aikana. Sadutuksessa lasta kuunnellaan ja lapsen kertomaa satua pidetään tärkeänä. Lapsetkertovat.org -sivustolla kerrotaan toistuvan sadutuksen lisäävän lapsen itsetuntoa ja parantavan kykyä ilmaista omia ajatuksia muille. Kun lapsi huomaa, että häntä kuunnellaan, hän rohkaistuu kertomaan ajatuksistaan myöhemminkin muissa tilanteissa. (Lapset kertovat ja toimivat, 2020) Kun ensin olen kiinnostunut oppilaista ja heidän töistään henkilökohtaisesti, he rohkaistuvat luultavasti pyytämään apua minulta myöhemmin.

4.2 Tarvittavat materiaalit

Materiaalit tilattiin Kerasil Oy:ltä ja ARX kustansi ne (kts. taulukko 1). Tilaamani savi oli K118 kivitavarasavea, jota tilasin 6 kappaletta 10 kg pakkausta. Saven valitsin sillä perusteella, että sitä olisi helppo muovata ja siihen saisi yksityiskohtia luontevasti. Tilaukseen kuului myös yksi iso lastulevyalusta, 7- osainen sivellinsarja sekä 7- osaisia muovailupuikkosarjoja kaksi. Puuttuvat lastulevyalustat sain koululta lainaan ja muut muotoiluvälineet olivat omia sekä lainattuja. Alilasitevärit valmistin itse koululla. Ohjaukserralle pakkasin mukaani myös maalarinteippiä, tusseja, muovipusseja ja jättesäkkejä.

Taulukko 1. Tilatut tuotteet Kerasil Oy:ltä

Määrä/kpl	Tuote	Kpl. Hinta €	Yht. €
6	K118 Kivitavarasavi 0- 0,2 mm samotilla 1180-1280°C 10 kg	14,6	87,6
2	Muovailupuikkosarja TM7, 7 osaa	11	22
1	Laadukas 7- osainen sivellinsarja	29,95	29,95
1	Lastulevyalusta 60X50, paksuus 16mm	9	9
	Välisumma		148,55
	Toimitustapa: Matkahuolto Jakopaketti		46
			194,55

4.3 Ideointipajan suunnitelma ja toteutus

Suunnitellessani ideointipajaa löysin Mun-vuoro-osallisuusoppaan (Piironen, 2007, s.12), jossa oli yksi mielenkiintoinen menetelmä nimeltään tulevaisuusverstaas. Siinä menneisyys ja nykyisyys ikään kuin kohtaavat. Ensimmäinen on mietittävä millaiselta ympäristö näyttää nyt ja mitä ongelmia siinä on,

ennen kuin uutta voidaan suunnitella. Päätin soveltaa tätä ongelmanratkaisumenetelmää seinäteoksen ideointivaiheeseen.

Alun alkaen ympäristö, johon seinäteos tulitisiin sijoittamaan, piti olla koulun käytävä. Ensimmäisessä vaiheessa kiinnittäisimme oppilaiden kanssa käytävän seinille kaksi isoa paperia. Sen jälkeen kysyisin lapsilta, mikä tässä käytävässä häiritsee ja mikä on tylsää. Toinen vaihe olisi kirjata papereille ongelmat ja saaduista ongelmista äänestettäisiin viisi suurinta ongelmaa. Kolmantena vaiheena olisi kääntää ongelmat myönteisiksi ja kirjata vastaukset ongelmiin. Kaikista ideoista äänestettäisiin ja valittaisiin viisi eniten ääntä saanutta ideaa. Neljännessä vaiheessa ideoista keskusteltaisiin ja valittaisiin seinäteokselle lopullinen aihe. Viidenneksi vaiheeksi suunnittelin, että oppilaat piirtäisivät aiheeseen liittyvän kuvan.

Tein myös lyhyen esityksen (kuva 9), jonka aion näyttää oppilaille ennen itse ideointia. Esityksessä oli esittely itsestäni, yksinkertaistettu prosessi-kaavio projektin vaiheista ja listaus asioista, mitä jokaiselta oppilaalta vaaditaan. Listasin viisi asiaa: iloinen mieli, innostus, mielikuvitus, muita huomioiva käytös ja vaatteet, jotka saa likaantua tai essu. Esityksessä oli myös muutama kuva ideoinnin avuksi.

Ideointipajan toteutus oli 20.2.2020. Ensin esittelin itseni ja näytin tekemäni diat kertoen samalla jokaisesta diasta jotain. Sen jälkeen menimme käytävälle ideoimaan. Kiinnitin isot paperit seinälle, johon taideteos tulitisiin kiinnittämään. Kysyin aluksi oppilailta mikä seinässä ja käytävässä häiritsee ja mikä on tylsää? Siihen kysymykseen en saanut juurikaan vastausta ja jatkoin kysymistä: Mikä seinäteoksen aihe olisi sellainen, mikä lisäisi tämän tilan viihtyvyyttä? Mikä aihe olisi teidän mielestänne kiinnostava? Sain vastauksia, ja opettajat antoivat puheenvuoroja oppilaille. Oppilaita oli yhteensä noin 30. Yksi opettajista kirjoitti aiheet paperille sitä mukaa, kun niitä tuli (kuva 10). Aiheita tuli melko paljon, ja opettajat ja minä yritimme vähän johdatella sopiviin aiheisiin. Esimerkiksi Minecraft, Pokemon, Muumi ja Teletapit ovat valmiiksi keksittyjä hahmoja. Sain, ettemme toteuta vastaavia aiheita, vaan jotain sellaista mihin pitää itse keksiä ja luoda sisältöä.

Kuva 9. Luokalle näyttämäni esitysdiat ideointipajan alussa

Keraaminen seinäteosprojekti

Saana Siivonen
HAMK
HÄMEEN AMMATTIKORKEAKOULU
HAMK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Esittely

Olen Saana Siivonen ja opiskelen Hämeen ammattikorkeakoulussa Lasi- ja keramiikka-osaamisalueella viimeistä vuotta. Olen aina pitänyt käsillä tekemisestä ja inspiroidun usein luonnon monimuotoisuudesta. Haluan tuoda tuotteeni iloa ja tuotteeni/teokseni osittain usein leikkisiä. Lapsenmielisyys on osa minua ja siksi ehkä haluaisin tehdä pöytätyöni yhdessä teidän kanssanne.

seinäteosprojekti

Mitä tarvitaan?

- Iloista mieltä
- Innostusta
- mielikuvitusta
- muuta huomioivaa käytöstä
- vaatteet jotka saa sotkeentua/ essu jos löytyy

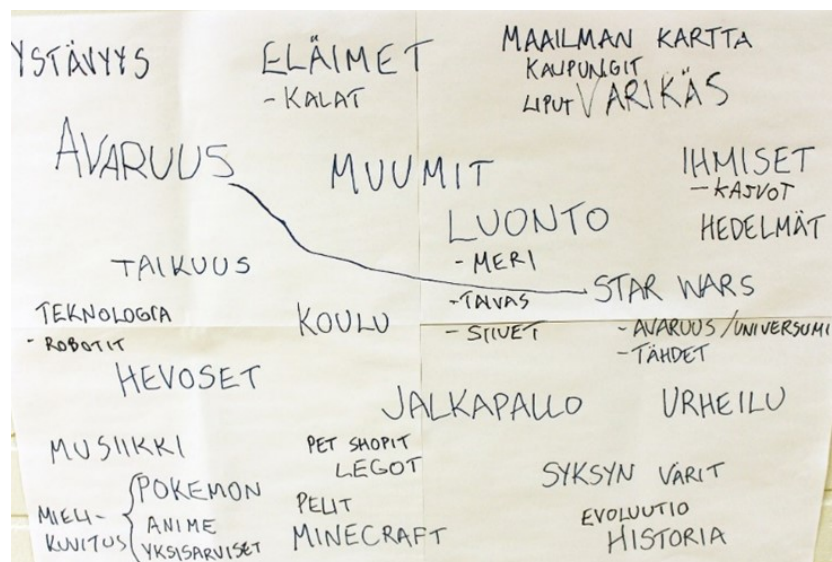
- Seinälautojen valmistus -työpajassa jokainen saa yhden neliskanttisen savilautoapohjan, johon muotoillaan oma näkemys teemasta. Savea voi lisätä, vähentää, koota kerroksittain, kaivertaa, piikittää, muotoilla välineillä tai käsin.

Teeman ideointi

Kuva 10. Ideapaperi 1

YSTÄVÄYTYKSIÄ
ELÄIMET - KALAT
MAAILMAN KARTTA
KAUPUNGIT
LIPUT VARIKÄS

AVARUUS
MUUMIT
LUONTO
IHMISET - KASVOT
HEDELMÄT

TAIKUUS
TEKNOLOGIA - ROBOTIT
KOULU
STAR WARS
- TÄHDET
- AVARUUS/UNIVERSUMI
- TÄHDET

HEVOSET
JALKAPALLO
URHEILU

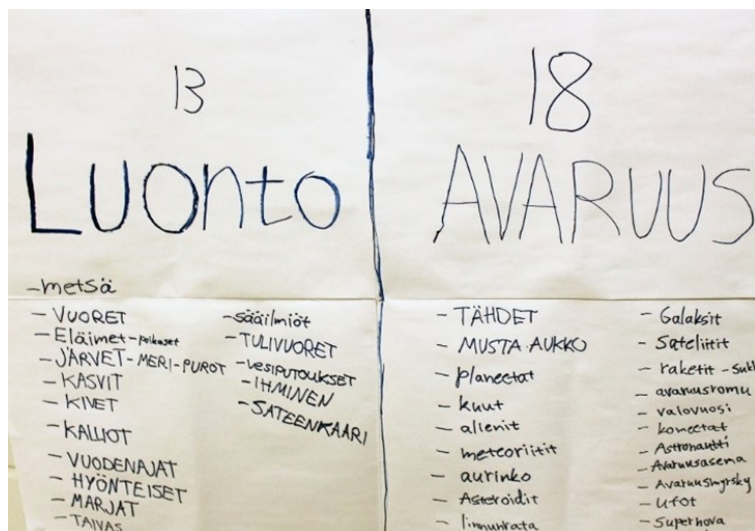
MUSIIKKI
MIELI-KUVITUS
POKEMON
ANIME
YKSISÄRVISET
PET SHOPIT
LEGOT
PELIT
MINECRAFT
SYKSYN VÄRIT
EVOLUUTIO
HISTORIA

Suosituimmiksi aiheiksi nousivat luonto ja avaruus. Seuraavaksi mietittiin kumpaakin aihetta erikseen toiselle paperille (kuva 11). Ensin luontoon liittyviä asioita ja sitten avaruuteen liittyviä. Kumpaankin tuli paljon sisältöä. Lopuksi äänestettiin näiden kahden aiheen välillä. Luonto sai 13 ääntä ja avaruus 18 ääntä. Sen jälkeen siirryimme takaisin luokkaan, ja pyysin lapsia piirtämään valittuun aiheeseen liittyvää. Kehotin myös piirtämään jotain sellaista, mitä he haluaisivat savesta muotoilla. Piirustuksethan ovat suuntaa antavia, sillä lapsen voi olla vaikea kuvitella piirrettyä kolmiulotteisena. Ajattelin kuitenkin, että piirtäminen auttaa ajatusten kohdistamisessa, ja piirustus olisi hyvä lähtökohta savilaatan aiheen muodostamiselle. Piirustukset kerättiin ja pyysin, että oppilaat voisivat tehdä ne valmiiksi ennen seuraavaa kertaa. Piirustuksista näkisin myös värejä, joita voisi käyttää itse teoksessa.

Ideointipaja sujui mielestäni hyvin, vaikka se menikin vähän eri lailla kuin olin suunnitellut. Tulevaisuusverstaan idea ei oikeastaan toteutunut, mutta se ei haitannut, sillä tärkeintähän oli keksiä taideteokselle teema yhdessä oppilaiden kanssa. Vähän jäi mietityttämään, että tuliko avaruus-teema vain siksi, koska siitä oli kuva yhdessä diassa. Diassa oli kyllä muitakin kuvia kuten, kissa, kasvot ja kettu. En halunnut syöttää valmista aihetta, vaan halusin oppilaiden itse keksivän sen, jotta heille tulisi sellainen olo, että he ovat saaneet itse päättää jotain ja että heidän ajatuksensa ovat tärkeitä. En tässä vaiheessa projektia ollut kovin innostunut avaruusaiheesta, mutta opin pitämään siitä projektin edetessä. Kun annoin oppilaiden päättää itse teoksen teeman, yhteisötaiteen kriteerit täyttyivät myös paremmin. Yhteisötaiteen yhtenä päämääränähän on tehdä taidetta yhteisön ehdoilla.

Myöhemmin kävi ilmi, että seinä, jonka luona ideointi tapahtui ja, johon taideteos suunniteltiin sijoittaa, olisikin toisenlaisessa käytössä. Seinän eteen oli laitettu useita kirjahyllyjä ja siksi päätettiin opettajien ja rehtorin kanssa vaihtaa taideteoksen paikkaa. Teos kiinnitettäisiin ruokalan päätyseinään, jonka keskellä on esiintymislava.

Kuva 11. Ideapaperi 2

5 KERAAMISEN YHTEISÖTAIDETEOKSEN VALMISTUSVAIHE

Päätin tehdä laattapohjat itse savesta, jotta saisin kaikkiin laattoihin samanlaiset kiinnityskohdat ruuveille. Taideteos tulisi siis koostumaan samankokoisista laatoista, jotka olisivat valmistusvaiheessa 16,2 cm X 21,8 cm ja paksuus olisi n. 1 cm. Laatat kutistuvat n. 15 %, joten otin sen huomioon suunnitellessani laattojen kokoa ja paksuutta. Päädyin tekemään laatoista melko paksuja, jotta oppilaat voisivat muokata pintaa myös kovertamalla sitä poistamalla savea. Vaihtelevuus tulisi laattojen pintamuodoista, sillä oppilaat tekisivät itse laattojen pintatekstuurin. Tein jokaisen laatan taakse kaksi kiinnityskohtaa, jotta laatat voisi kiinnittää seinälle joko pystysuoraan tai vaakasuoraan. Taideteokseen saataisiin vaihtelevuutta laattojen kahdella erilaisella asettelulla. Päädyin laattaideaan, jotta taideteoksesta tulisi selkeä ja ammattimainen. Jos olisin vain antanut oppilaille palan savea ja antanut heille täysin vapaat kädet, teoksesta olisi luultavasti ollut vaikea saada yhtenäistä kokonaisuutta, ja kiinnitys olisi ollut vaikeampaa.

5.1 Laattapohjien valmistus

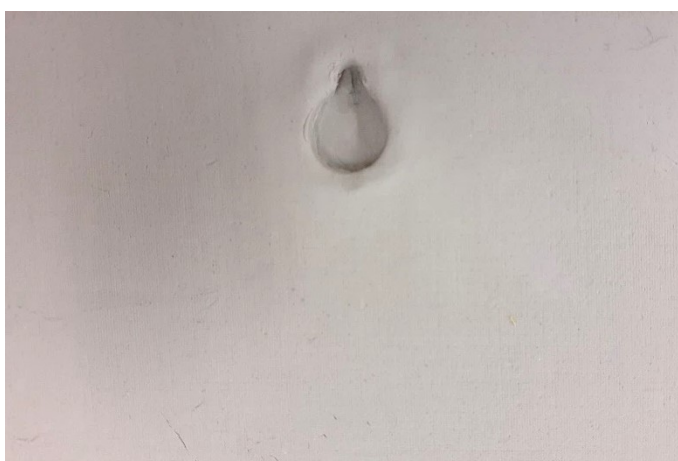
Valmistin laattapohjat K118- kivitavarasavesta. Tein mankelin avulla n. 1 cm paksuisia savilevyjä. Niistä leikkasin mattoveitsellä pahisen kaavan avulla suorakaiteen muotoisia ja 16,2 x 21,8 cm kokoisia savilevyjä (kuva 12). Jotta savilevyt eivät vääntyisi, käytin kappaleiden kääntämisessä apuna toista lastulevyalustaa.

Kuva 12. Laattapohjan leikkuuta

Tein ruuvien avulla kiinnityskohdat jokaiseen savilevyyn eli laattapohjaan (kuva 13). Ensimmäiseen erään, n. 20 kpl, tein kaksi kiinnityskohtaa, jotta laatan voisi ripustaa joko pysty- tai vaakasuuntaisesti. Toisen erän, n. 20 kpl, tein yhdellä kiinnityskohdalla ja enimmäkseen pystysuuntaisesti, jotta teokseen saataisiin vaihtelevuutta, sillä ensimmäisessä laattojen valmistuspajassa melkein kaikki oppilaat tekivät laattansa kuvioinnin vaakasuoraan.

Kuva 13. Kiinnityskohta ruuville

Kiinnityskohdan tekemisen jälkeen käänsin laattapohjan oikeinpäin toiselle lastulevyalustalle siten, että jätesäkin palanen tuli laattapohjan alle. Muovi esti laattapohjan kuivumisen ja piti sen kosteana. Lopuksi laitoin palan maalarinteippiä alustan yläkulmaan, ja kirjoitin siihen paikan nimelle. Jokainen oppilas tuli saamaan lastulevyalustan, johon oli helppo kirjoittaa

oma nimi. Laattojen tekijöiden nimet kirjoitin puutikulla myöhemmin laattojen taakse, jotta laatat olisi helppo jakaa koristelupajassa jälleen oppilaille. Merkitsin myös lastulevyalustaan kiinnityskohdat nuolilla, jotta oppilas tietäisi miten päin laattaa kannattaa lähteä muokkaamaan.

Tein aina ylimääräisiä laattoja, sillä ryhmien koko oli aina hiukan epäselvä. Välillä oli oppilaita poissa koulusta ja siksi oppilaiden määrä per ohjauskerta oli vaihteleva.

5.2 Laattojen valmistuspajan suunnittelu ja toteutus

Suunnittelin etukäteen itselleni toimintasuunnitelman työpajatyöskentelyyn. Ennen työpajatyöskentelyä aion laittaa kaikki tarvittavat materiaalit ja työvälineet esille ja tulisin laittamaan itselleni työskentelypöydän valmiiksi. Aloittaisin laattojen valmistuspajan näyttämällä, miten laatan pintaan voi tehdä erilaisia tekstuureja ja miten siihen voisi liittää savea. Näyttäisin myös, miten erillisen osan voi liittää savilietteellä laattaan. Oppilaiden tehdessä laattojaan, auttaisin tarvittaessa ja kiertelisin luokassa. Antaisin ideoita tekemiseen ja kannustaisin oppilaita käyttämään mielikuvitustaan. Opastaisin työpajan päätteeksi, miten nimetään oma laatta ja kuinka laatat suojattaisiin muovipussilla ja tarvittaessa peiteltäisiin kosteilla papereilla. Opastaisin myös välineiden pesemisessä ja jälkien siivoamisessa.

5.2.1 Laattojen valmistuspaja, ryhmä 1

Ensimmäinen laattojen valmistuspaja (kuva 14) oli 5.3.2020. Tein edellisenä päivänä laattapohjat savesta ja tein niihin taakse kiinnityskohdat. Keräsin tarvittavat työvälineet ja tarvikkeet seuraavaa päivää varten. Ennen ohjausta järjestelin tavarat pöydille ja laitoin jokaiselle pöydälle yhden laatan alustoineen. Laitoin myös itselleni pöydän valmiiksi, jossa tulisin näyttämään, mitä laatalle voi tehdä.

Ohjauksen aluksi näytin, mitä tekniikoita voi käyttää muokatessa laatan pintaa. Liitin mallilaattaan savilietteellä savikappaleita ja näytin, miten erilaisilla välineillä saa erilaisia pintakuvioita. Oppilaat ja opettajat saivat esittää kysymyksiä. Opastuksen jälkeen jokainen oppilas sai alkaa muokkaamaan omaa laattaansa.

Kiertelin luokassa ja autoin, mikäli apuani tarvittiin. Annoin myös ohjeita, mikä väline sopisi mihinkin tarkoitukseen. Oppilaat vaikuttivat keskittyneiltä ja innostuneilta. Kukaan ei saanut laattaa valmiiksi tunnissa, mikä kertoi sen, että he tekivät laattaansa ajatuksella.

Kuva 14. Kuva ensimmäisestä laattojen valmistuspajasta

Jatkoimme keskeneräisten laattojen valmistusta 12.3.2020. Laattojen kuivuminen oli ongelmana, sillä laatat olisi pitänyt kääriä märän paperin sijasta märkään kangaspalaan tai muoviin. Tajusin tämän kuitenkin liian myöhään, eikä minulla ensimmäisellä pajakerralla ollut mukana kangaspaloja. Kuitenkin oppilaat liittivät savikappaleita laattoihinsa vielä toisellakin laattojen valmistuskerralla (kuva 15). Ajattelin, että laattoihin pystyi vielä liittämään kappaleita, sillä ne eivät olleet aivan kuivia. Opettajat olivat työskentelykertojen välissä käyneet vaihtamassa märät paperit uusiin, joten laatat olivat vielä jokseenkin kosteita. Päätin pakata toisen ryhmän laatat kosteisiin kangaspaloihin tai muoviin jo Hamkin Visamäen kampuksella. Tämä siksi, etteivät laatat ehtisi jo siinä vaiheessa kuivua liikaa ja kangaspaloja voisi käyttää uudelleen laattojen kosteuden säilyttämisessä.

Kuva 15. Savikappaleen liittämistä savilietteen avulla

Toinen ongelma oli saven liitoskohtien irtoaminen laatoista. Jotkut oppilaat eivät olleet liittäneet savea kunnolla, minkä vuoksi ne irtoilivat. Tajuusin, että minun täytyy kertoa ohjeita toistuvasti ja painottaa sitä, että liittäessä savea savilietteellä, tulee uurteiden olla mahdollisimman syviä. Kun savikappale ja kiinnityskohteen pinnat rikotaan terävällä työkalulla huolellisesti, saviliete imeytyy paremmin ja savi kiinnittyy tiukasti kohteeseen. Savesta muotoiltu kappale tulee kuitenkin painaa kunnolla kiinni kohteeseen. Saviliete koostuu samasta savesta kuin käytettävissä oleva savi, mutta siihen on lisätty vettä. Savi liukenee veteen ja tuloksena saadaan lietettä ja se tulee sekoittaa kunnolla veteen, jotta lietteestä tulee sileää eikä siihen jää paakkuja.

Ryhmän 1 savilaatat (kuva 16) saimme tehtyä valmiiksi raakapoltoa varten 12.3.2020. Pandemiatilanteen (COVID-19) takia projektini keskeytyi sen päivän jälkeen useammaksi kuukaudeksi. Jukolan koulu suljettiin, ja sen oppilaat siirtyivät etäopetukseen keskiviikkona 18.3.2020. Tein kirjallista raporttia niin paljon kuin pystyin, mutta opinnäytetyöprosessi keskeytyi

myös kesäloman alkamisen vuoksi. Työskentely Jukolan koulun kanssa jatkui opettajien tapaamisella syksyllä 17.8.2020.

Kuva 16. 1. ryhmän savilaattoja

5.2.2 Laattojen valmistuspaja, ryhmä 2

Laattojen valmistuspaja toisen ryhmän kanssa pidettiin 17.9.2020, ja se kesti 1 h 30 min. Maailmassa vallitsevan pandemian takia tuli joitakin muutoksia pajatyöskentelyyn. Minun täytyi käyttää omaa kasvomaskia ohjaustuokioissa ja jokaiselle oppilaalle tuli varata omat työskentelyvälineet (kuva 17). Purkitin savilietteen valmiiksi pieniin purkkeihin ja desinfioin sekä pussitin työvälineet. Jouduin soveltamaan työvälineissä, jotta saisin n. 18 oppilaalle omat muovailupuikot yms. Löysin kotoa käyttämättömiä muovisia haarukoita ja veitsiä sekä pitkiä bambuisia varrastikkuja. Löysin myös muovisia cocktailtikkuja, joilla oli mielestäni hyvä tehdä saven pintaan kuvioita. Laitoin pusseihin myös omia saven muotoilupiikkoja, projektia varten hankittuja välineitä sekä opiskelukaveriltani lainaamiani välineitä. Jokaiseen pussiin laitoin n. 5 välinettä.

Kuva 17. Laatan valmistusta

Laattojen valmistuspaja meni melko samankaltaisesti kuin keväällä, vaikka käytännön järjestelyt poikkesivatkin aikaisemmasta. Käytössäni ei ollut käsityöluokkaa, vaan pajatyöskentely toteutettiin normaalissa luokkahuoneessa (kuva 18). Käytössäni oli myös dokumenttikamera, jolla demonstroin laatan muokkaamista eri välinein. Tekemiseni heijastui seinäkanakalle, ja näin jokainen oppilas pystyi seuraamaan havaintoesitystäni omalta paikaltaan ilman turvavälien vaarantumista.

Kuva 18. 2. ryhmän laattojen valmistusta

Kolmas ryhmä (kuva 19) koostui oppilaista, jotka olivat olleet poissa koulusta muina pajatyöskentelykertoina. Siinä oli myös yksi uusi oppilas. Kaiken kaikkiaan tässä ryhmässä oli vain viisi oppilasta, ja kaikki olivat poikia. Olin yksin heidän kanssaan, sillä toinen opettaja oli sairaana ja toinen oli muiden oppilaiden kanssa, eivätkä he saaneet ketään ylimääräistä opettajaa avukseni. Asia ei häirinnyt minua ja ajattelin pärjääväni ryhmän pienen koon vuoksi. Pojat olivat melko villejä ja jouduin selittämään asiat uudelleen jokaiselle erikseen, sillä he eivät kuunnelleet alkuselostustani. Laattojen valmistuspaja sujui kuitenkin ihan hyvin, ja pojat saivat laattansa tehtyä. Laatoista tuli hienoja ja aiheet olivat aika lentäviä, sillä heillä ei ollut mitään luonnoksia mukana toisin kuin muilla oppilailla oli ollut. Yhdessä laatasta oli avaruuslehmä ja toisessa jokin dinosaurus. Kolmannessa oli tulinuoria ja kahdessa muussa hiukan tavanomaisempi avaruusaihe.

Kuva 19. Kolmannen ryhmän laattojen valmistusta

5.3 Laattojen viimeistely ja raakapoltot

Ennen raakapolttoa viimeistelin laattojen reunat ja käsittelin laatat kostealla sienellä (kuva 20). Pyrin saamaan halkeamat pois sienellä ja tasoitin laattojen pintaa kuitenkin siten, etteivät yksityiskohdat sumenisi. Osaan laatoista jouduin tekemään jotkin yksityiskohdat kuten kirjoitukset uudelleen, sillä kuljetusvaiheessa Jukolan koululta Visamäen kampukselle, laatat painoivat toisiaan ja ne hiukan litistyivät. Minulla ei ollut sellaista telinettä, jotta olisin saanut kaikki laatat erikseen, vaan jouduin pinoamaan ne päällekkäin kuljetuksen ajaksi. Ensimmäiset laatat eivät litistyneet, sillä ne olivat kuljetusvaiheessa jo sen verran kuivia, sillä niitä tehtiin useamman viikon ajan. Seuraavien pajojen laatat pakkasin jo valmistusvaiheessa paremmin muoviin ja suihkutin vettä suihkepullolla, jotta kuivumista ei tapahtuisi

liian aikaisin, mutta laatat olivatkin kuljetusvaiheessa liian kosteita. Jotkin laatat hiukan vääntyilivät ja halkeilivat kuivumisvaiheessa. Kuivasin laattoja kuivauskaapissa, jotta saisin ne mahdollisimman pian raakapolttoon.

Kuva 20. Laattojen reunojen viimeistelyä

Poltin laatat kolmessa eri raakapolttoerässä. Ensimmäisessä erässä oli 1. ryhmän laatat. Käytin uuniohjelmaa (taulukko 2), jossa ensimmäisessä vaiheessa uuni lämpenee 100 astetta tunnissa 600 asteeseen. Toisessa vaiheessa uuni lämpenee 125 astetta tunnissa 960 asteeseen, joka on huippulämpö. 1. erän laatat pysyivät ehjinä, mutta joitakin halkeamia niissä oli.

Toisessa raakapoltossa laitoin ensimmäiseen vaiheeseen hitaamman nousun 2. ja 3. ryhmän laatoille, sillä viisi laattaa olivat hiukan kylmiä. Raakapolttoon pitäisi laittaa ainoastaan täysin kuivia kappaleita, mutta halusin saada kaikki laatat raakapoltettua seuraavaa koristelupajaa varten.

Kun uuni oli polttanut huippulämpöönsä ja jäähtynyt, avasin sen. Huomasin järkytyksekseni, että kolme laattaa oli räjähtänyt (kuva 21). Ne olivat juuri ne, jotka olivat hiukan kosteita mennessään uuniin. Hitaampi nousu ei selvästikään auttanut tai laatoissa oli ilmakuplia sisällä.

Taulukko 2. Raakapolton uuniohjelma

Uuniohjelma: Raakapoltto			
Vaihe	°C/h	°C	Aika
1	100	600	0
2	125	960	0

Kuva 21. Kuva uunin sisältä raakapolton jälkeen

Kolmannessa raakapolttoerässä olivat mukana uudet kaksi laattaa sekä yksi itse tekemäni laatta. Laattoja oli niin vähän, että laitoin ne pienempään Naber-sähköuuniin. Naberia käytin myös alilasitevärejä varten tehtyjen koepalojen lasittamisessa. Muissa poltoissa käytin isoa 160 L Kerako-sähköuunia.

5.4 Koristelupajan suunnittelu ja toteutus

Koristelutyöpajan aloittaisin kertomalla lyhyesti mikä alilasite on. Esittelisin kunkin alilasitteen koepalan, josta näkyy alilasitteen väri polton jälkeen. Kertoisin alilasitevärien koostumuksesta vähän ja selittäisin, miksi niitä pitää sekoittaa hyvin ennen käyttöä. Esittelisin, miten niitä käytetään ja neuvaisin kaikkia käyttämään kertakäyttökäsitteitä. Näyttäisin mallilaattaan yhdensuuntaisia siveltimenvetoja ja yksityiskohtien maalaamista. Oppilaiden maalatessa laattojaan, auttaisin tarvittaessa ja kiertelisin luokassa.

Toistaisin ohjeita ja painottaisin yhdensuuntaisten siveltimen vetojen tärkeyttä. Opastaisin välineiden pesemisessä ja jälkien siivoamisessa.

Valmistin kaikki alilasitevärit valmiiksi kahden päivän aikana. Päätin tehdä sinisen, keltaisen, lilan, sinivihreän ja oranssin. Valitsin värit sen mukaan, mitkä sopisivat keskenään ja olisivat soveliaita avaruusteemaan. Mietin punaista, mutta jätin sen pois, sillä sen kanssa on ennenkin ollut vaikeuksia.

Alilasitevärien lasitepohjaksi tein KXX5 kirkkaan lasitteen (taulukko 3). Kun tarvittavat laskut oli tehty, punnitsin aineet yksitellen käyttäen hengityssuojainta, sillä jauheiden hengittäminen ei ole turvallista. Yhdistin punnitut aineet keskenään, ja lopuksi punnitsin myös tietyn määrän pigmenttiä. Laitoin hiukan vettä ja annoin seoksen tasaantua n. 20 minuuttia. Sillä välin tein aina seuraavan erän. Tein viisi väriä (taulukot 4–8) 2 Kg eli 2000 g erää. Lopuksi tein viisi kiloa lasitepohjaa, jolla lasittaisin laattoihin päällimmäisen kerroksen. Lopuksi alilasitevärit ja lasite siivilöitiin tiheällä siivilällä, jotta seoksesta tulisi tasainen eikä siihen jäisi paakkuja (kuva 22).

Kuva 22. Lasitteen siivilöintiä

Kun alilasitevärit olivat valmiit tein ensin koepalat niistä. Maalasin siveltimellä raakapoltettuihin koepaloihin raitoja, jotta näkisin, minkä värisiä alilasiteväreistä tuli ja voisin näyttää koepaloja oppilaille koristelupajoissa. En tehnyt alilasiteväreistä koe-eriä, koska olin tehnyt samanlaisia alilasitevärejä aiemminkin ja luotin siihen, että ne onnistuvat. Värit onnistuivatkin mielestäni hyvin, sillä ne olivat lasituspolton jälkeen juuri sellaisia kuin odotinkin niiden olevan (kuva 23).

Ennen ensimmäistä koristelupajaa purkitin alilasitevärit. Tipautin muutama tipan Glyserolia jokaiseen rasiaan, sillä se helpottaa pensselin

liukumista raakapoltetulla kappaleella. Glyserolista sain kuulla eräältä ystävältäni, jolla olin opintoihini liittyvässä työharjoittelussa vuonna 2018.

Kuva 23. Alilasitevärien koepalat lasituspolton jälkeen

Taulukko 3. Alilasitevärien lasitepohjan ja itse lasitteen koostumus

KXX5-lasite, kiiltävä (pohja)	100 %
Maasälpä	45
Kaoliini Grolleg	6
Sinkkioksidi	6
Kvartsi FFQ	25
Liitu	18

Taulukko 4. Keltaisen alilasitevärin koostumus grammoina

Keltainen alilasiteväri (2000 g)	g
Maasälpä	900
Kaoliini Grolleg	120
Sinkkioksidi	120
Kvartsi FFQ	500
Liitu	360
Auringon keltainen pigmentti 8 %	160

Taulukko 5. Tumman sinisen alilasitevärin koostumus grammoina

Tumman sininen alilasiteväri (2000 g)	g
Maasälpä	900
Kaoliini Grolleg	120
Sinkkioksidi	120
Kvartsi FFQ	500
Liitu	360
Mangaanioksidi 2 %	40
Kobolttioksidi 1 %	20

Taulukko 6. Violetin alilasitevärin koostumus grammoina

Violetti alilasiteväri (2000 g)	g
Maasälpä	900
Kaoliini Grolleg	120
Sinkkioksidi	120
Kvartsi FFQ	500
Liitu	360
Violetti pigmentti 8 %	160

Taulukko 7. Oranssin alilasitevärin koostumus grammoina

Oranssi alilasiteväri (2000 g)	g
Maasälpä	900
Kaoliini Grolleg	120
Sinkkioksidi	120
Kvartsi FFQ	500
Liitu	360
Oranssi pigmentti 8 %	160

Taulukko 8. Petroolin alilasitevärin koostumus grammoina

Petrooli alilasiteväri (2000 g)	g
Maasälpä	900
Kaoliini Grolleg	120
Sinkkioksidi	120
Kvartsi FFQ	500
Liitu	360
Petrooli pigmentti 6 %	120

5.4.1 Koristelupaja, ryhmä 1

Laattojen valmistuspajan jälkeen 17.9.2020 pidin koristelupajan 1. ryhmälle. Pandemian takia, en voinut suunnitella, että oppilaat istuisivat pöytäryhmissä ja jokaisella ryhmällä olisi yhteiset alilasitevärit ja tarvikkeet. Jokaiselle lapselle piti varata omat alilasiteastiat. Tämän vuoksi jouduin miettimään, miten saan jokaiselle lapselle jokaista alilasitetta johonkin astiaan. En halunnut pestä astioita, sillä toisen ryhmän kanssa pitäisi taas ottaa astiat käyttöön. Löysin kotoa sopivia astioita kansineen. Niitä ei kuitenkaan ollut tarpeeksi, sillä kaiken kaikkiaan tarvitsin 90 astiaa. Päädyin käyttämään lopulta matalia pakastusrasioita, sillä halusin käyttää mahdollisimman vähän rahaa astioihin. Loppujen lopuksi en laittanut alilasitteita niin moneen astiaan kuin olin alun perin ajatellut. Jokainen lapsi ei tarvitse jokaista lasitetta yhtä aikaa vaan päätin, että jokainen käyttää yhtä alilasitetta kerrallaan. Koristelupajassa 17.9 tehtiin näin, minkä jälkeen oppilas pesi siveltimen ja sai toisen värin. Oppilailla oli kertakäyttöhanskat kädessä eikä siksi haitannut, että astiat kiersivät oppilaalta toiselle. Koristelupajan alussa esittelin dokumenttikameran kautta, miten alilasiteväreillä voi koristella laattaa. Esittelin aluksi alilasitevärit ja selitin, että niiden värit poikkeavat lopullisesta väristä. Näytin lasituspoltossa käyneet koepalat (kuva 24) ja kiersin luokassa näyttämässä lähemmin niitä. Näytin myös koelaattaani, jonka olin tehnyt joskus aiemmin, mutta olin lasittanut tähän projektiin kuuluvilla alilasiteväreillä. Koelaatta oli sekava, sillä olin käyttänyt siihen jokaista viittä alilasiteväriä. Päätin, että jokaisen oppilaan täytyisi valita vain kolme väriä omaan laattaansa, jotta niistä ei tulisi liian sekavia.

Kuva 24. Alilasitevärien koepalat

Selitin ja näytin dokumenttikameran kautta, miten alilasitteet täytyy sekoittaa hyvin, sillä alilasitteet jämähtävät helposti pohjaan. Demonstroin itsetehdylle ja raakapoltetulle laatalle sitä, miten siveltimellä kannattaa alilasitteilla maalata. Tarvittaisiin yhdensuuntaisia ja pitkiä vetoja mahdollisimman nopeasti, sillä alilasite kuivaa lähes heti. Näytin myös, miten pienellä pensselillä voi tehdä yksityiskohtia. Selitin lasitteen paksuudesta ja totesin, että kahdesta kerroksesta tulee tummempi ja yhdestä vaaleampi sävyinen. Jotkin alilasitteet olivat melko vetisiä, ja siksi kaksi kerrosta oli mielestäni sopiva määrä alilasiteväriä. Kerroin myös, ettei lasitteita kannata maalata päällekkäin, sillä lopputulos olisi ruma. Lapset noudattivat annettuja ohjeita melko hyvin ja käyttivät vain kolmea valitsemaansa alilasitetta. Välillä näin edestakaisia ja lyhyitä siveltimen vetoja ja muistutin pitkien siveltimenvetojen tärkeydestä. Eräs tyttö laittoi liilaa alilasitetta erittäin paksun kerroksen ja sanoin, ettei se ole hyvä idea, sillä se saattaa kuplia poltossa ja lopputulos ei olisi nätti. Tyttö riemastui kuullessaan kuplinasta ja sanoi, että haluaakin työhönsä kuplia. Totesin vain, että paksu kerros alilasitetta saattaa lohjeta irti jo siinä vaiheessa, kun kastan laatan lasitteeseen.

Päivä sujui mielestäni tosi hyvin ja oppilaat olivat innoissaan, kun saivat keskittyä luovaan toimintaan. Laatat näyttivät mielestäni hienoilta koristelupajan jälkeen (kuva 25). Ohjasin ihan hyvin pajoja ja olin selkeä. Vielä on parantamisen varaa opetustaidoissa, mutta tämänkertainen meni paremmin kuin ensimmäiset ohjauskerrat.

Kuva 25. Alilasitevärein koristeltuja laattoja

5.4.2 Koristelupaja, ryhmät 2 ja 3

Koristelupaja toisen ryhmän kanssa järjestettiin 1.10.2020. Se meni hyvin, ja lapset noudattivat hienosti annettuja ohjeita. Melkein kaikki keskittyivät laattansa maalaamiseen ja saivatkin ne melko nopeasti valmiiksi 1h 30 min sisällä. Keksinkin myös näyttää miten puutikulla voi rapsuttaa alilasiteväriä pois sellaisista kohdista, johon sitä ei halua. Ensimmäisellä koristelupaja kerralla en sitä tajunnut näyttää. Rapsutuksesta tuleva mahdollinen pöly oli niin vähäistä, että sen sai hyvin kostealla rätillä pyyhittyä pois oppilaiden pulpeteilta. Violetti alilasiteväri oli taas kaikkein jäykin ja vajosi helposti purkin pohjalle. Tajusin ottaa mukaan haarukoita, joilla sai värin helposti irrotettua pohjasta.

Viimeinen koristelupaja pidettiin kolmannen ryhmän kanssa 8.10.2020. Tämän ryhmän oppilaista kaksi olivat joutuneet tekemään uudet laatat. Toisen pojan laatta hajosi raakapoltoissa jo toistamiseen. Hänen opettajansa keksi kuitenkin, että kyseinen oppilas voisi koristella erään toisen pojan laatan, sillä tämä oli poissa koulusta. Näin poika pääsi kuitenkin myös osallistumaan koristelupajaan. Yksi laatta on siis kahden pojan yhteistyönä tehty laatta. Eräs opettaja innostui tekemään myös oman laatan valmistuspajassa ja nyt pääsi mukaan myös koristelemaan laattansa alilasiteväreillä. Sain myös apuopettajaksi erään opettajan, joka antoi oppilaille alilasiteväri purkkeja ja auttoi muun muassa siivoamisessa. Tämäkin koristelupaja sujui mielestäni hyvin ja oli helppoa ohjata, sillä ryhmä oli niin pieni. Laatoista tuli hienoja ja oppilaat käyttivät kivasti yksityiskohtiin eri värejä (kuva 26).

Kuva 26. Alilasitevärein koristeltuja laattoja 2

5.5 Laattojen lasituspoltto

Ennen lasituspoltoa, lasitin laatat upottamalla ne kirkkaaseen KXX5-lasitteeseen (kuva 27). Puhdistin laattojen taustapuolen lasitteesta ja kiinnityskohdan isolla kostealla vaahtomuovin palasella huolellisesti. Kohdat, jotka osuvat uunilevyyn, täytyy puhdistaa lasitteesta, jotta ne eivät tartu kiinni uunilevyyn lasituspolton aikana.

Kuva 27. Laatat lasittamisen jälkeen

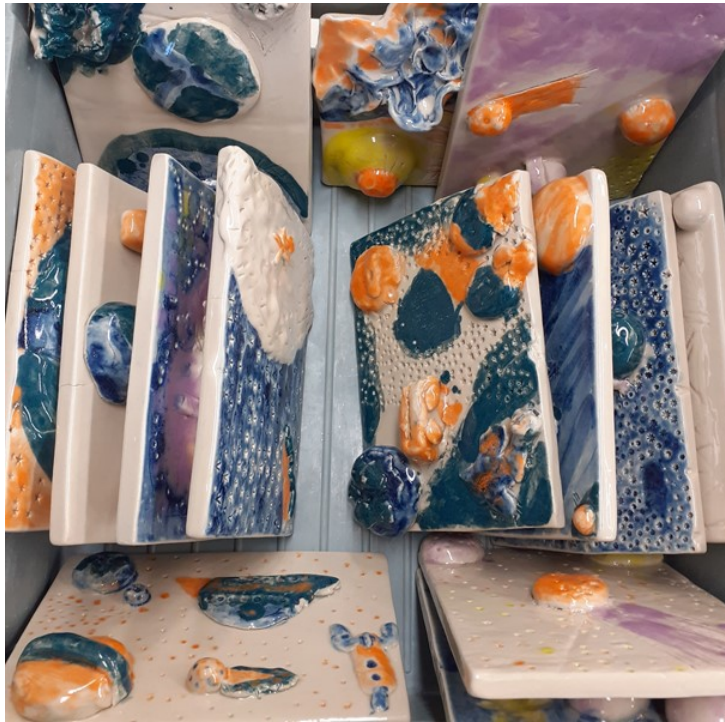
Lasituspolton ensimmäisessä vaiheessa uuni lämpeäni 125 astetta tunnissa 600 asteeseen. Toisessa vaiheessa 150 astetta tunnissa 1240 asteeseen eli huippulämpöön. Huippulämmössä uuni pysyi 15 minuuttia, kunnes alkoi laskemaan hitaasti kohti huonelämpötilaa (kts. taulukko 9).

Taulukko 9. Lasituspolton uuniohjelma

Uuniohjelma: Lasituspoltto				
Vaihe	°C/h	°C	Aika	
1	125	600	0	
2	150	1240	15	

Ensimmäisen erän lasituspoltto onnistui melko hyvin (kuva 28), vaikkakin joitakin pieniä halkeamia esiintyi. Toisen erän laatoissa taas oli isojakin halkeamia ja kolme laattaa halkesi kahtia. Päätin liimata haljenneet laatat kaksikomponenttiliimalla (kuva 29), ja raot täytin saumauslaastilla. Sen jälkeen maalasin akryylimaleilla halkeamakohdat, ja lopuksi laitoin lakkaa.

Kuva 28. Valmiita laattoja lasituspolton jälkeen

Kuva 29. Haljenneiden laattojen liimausta

5.6 Suunnitelma laattojen asettelusta seinälle ja taustalevyjen valmistus

Yhteisötaideteoksen suunniteltu kiinnityspaikka vaihtui kesken projektin. Loppujen lopuksi rehtorin kanssa päätettiin, että taideteos sijoitettaisiin ruokalaan niin sanotulle paraatipaikalle. Ruokalassa on myös esiintymislava, ja tuon lavan molemmilla puolilla on valkoiset tiiliseinät, joihin teos tultaisiin kiinnittämään (kuva 30). Esiintymislavaa vastapäätä olevan seinän yläosassa on värikäs taideteos (kuva 31) ja tajusin, että yhteisötaideteos sopii sen kanssa hyvin yhteen. Laatoissa on samoja värejä kuin tuossa taideteoksessa. Teokset tulevat täydentämään toisiaan ja yhtenäistämään koko tilaa.

Kuva 30. Seinät, joille teos tultaisiin sijoittamaan

Kuva 31. Esiintymislavaa vastapäätä oleva teos

Halusin laattojen erottuvan tiiliseinästä ja siksi päätin suunnitella niille puiset taustalevyt. Laattojen asettelua taustalevyille oli vaikea vielä tässä

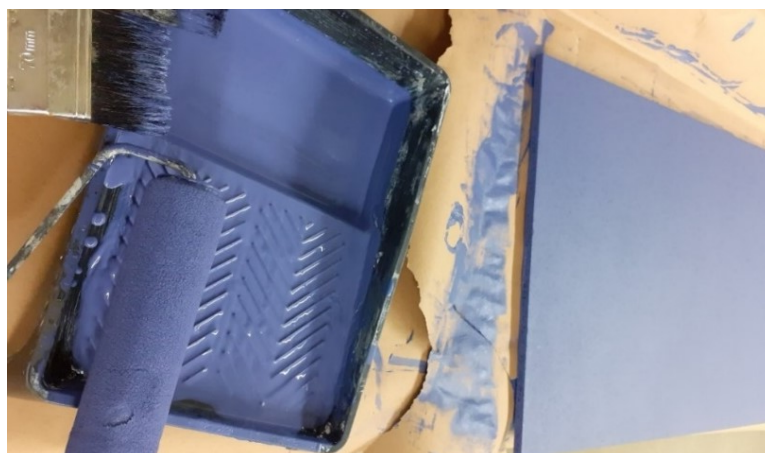
vaiheessa päättää, mutta tein kuitenkin alustavan esityskuvan (kuva 32), jotta pystyin esittämään ideani Jukolan koulun rehtorille.

Kuva 32. Ensimmäinen esityskuva teoksen asettelusta seinälle

Ehdotin Rehtorille, että taustalevyt voitaisiin teettää alihankintana AI - monityön Arto Laineella, sillä hänen yrityksensä toimii Hamkin tiloissa. Rehtori myöntyi ideaani. Laine sahasi kuusi taustalevyä, joiden koon olin päättänyt etukäteen ja hankki myös muut tarvittavat materiaalit. 75 cm X 45 cm kokoiset taustalevyt maalasin sinivioletin sävyisellä maalilla (kuva 33). Väri löytyy Tikkurilan Kaunis koti -värikartasta, ja sen sävykoodi on L350. Väri ei ollut ihan sitä mitä oletin sen olevan, mutta totuin siihen ja huomasin sen sopivan hyvin laattoihin. Halusin värin olevan sinisävyinen ja sopivan sävyllään laattojen tummaan siniseen. Se olikin loppujen lopuksi violetimpi. Toisaalta näyttää hyvältä, ettei taustaväri ole liian samanvärisen kuin laatoissa oleva tumman sininen.

Kuva 33. Taustalevyjen maalausta

Kun taustalevyt olivat kuivuneet, sommittelin laatat niihin (kuvat 34 ja 35). Ensin jaoin laatat väreittäin ja teemoittain kuuteen ryhmään, jonka jälkeen asettelin laatat väreittäin taustalevyille. Kun olin tyytyväinen aseteluun, merkkasin maalarinteipillä jokaiseen laattaan numeroyhdistelmän, jotta osaisin kiinnittää laatat myöhemmin haluamaani kohtaan. Jotkin laatat oli pakko asetella toisinpäin, kuin oppilas oli laatan alun perin suunnitellut. Laattoja oli erimäärä pysty- ja vaakatasoisia ja siksi, jotkin laatat piti laittaa eri asentoon. Yritin kuitenkin katsoa, että kaikki laatat näyttäisivät hyviltä valitsemassani asennossa ja sopisivat keskenään yhteen. Loppujen lopuksi oppilaiden tekemiä laattoja oli 34 kappaletta. Jotta sain jokaiseen taustalevyyn kuusi laattaa, piti valita myös yksi oma laatta sekä opettajan tekemä laatta mukaan teokseen.

Kuva 34. Laattojen sommittelua 1

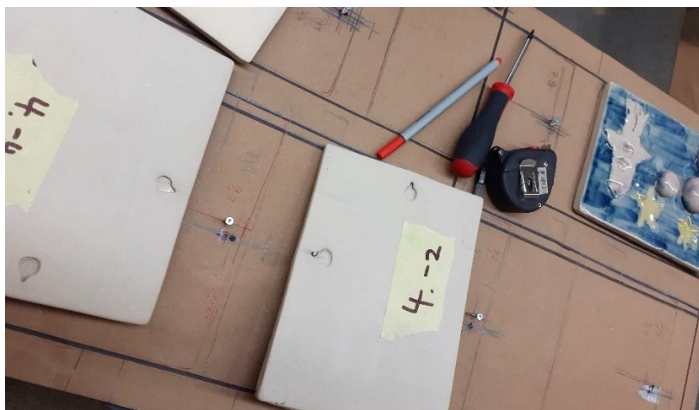

Kuva 35. Laattojen sommittelua 2

Kiinnitin ruuvit taustalevyihin mittaamalla laattojen kiinnityskohdat. Tein paperisabluunan, jonka avulla pystyin kiinnittämään ruuvit suhteellisen helposti (kuva 36). Jouduin kuitenkin mittaamaan jokaisen laatan kiinnityskohdan erikseen, sillä melkein jokaisessa laatussa se oli eri kohdassa. Tätä työvaihetta olisi helpottanut se, että minulla olisi ollut jokin kolmiulotteinen kappale painaa kiinnityskohtaan laattapohjien valmistusvaiheessa, niin olisin saanut kaikista samanlaisia.

Kuva 36. Ruuvien kiinnittämistä taustalevyihin

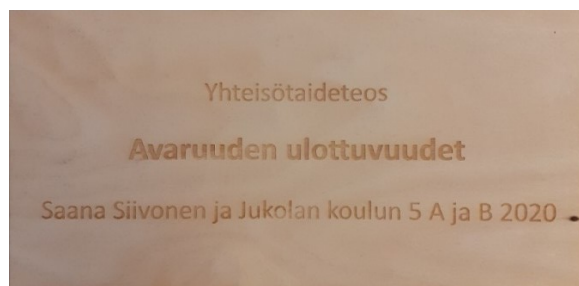
Kun jokaisella 36 laatalta oli ruuvi paikallaan, pääsin liimaamaan laatat taustalevyihin. Kokeilimme Laineen kanssa liimaa kahteen ylimääräiseen laattaan (kuva 37). Seuraavana päivänä katsottiin, miten hyvin laatat olivat kiinnittyneet alustaan. Liima osoittautui erinomaiseksi laattojen liimaamiseen. Varsinainen liimausvaihe oli helppo, sillä laatoilla oli jo omat paikansa ruuvien kiinnityksen myötä, eli laattojen asettelua ei tarvinnut enää miettiä. Tosin vaihdoin kyllä muutaman laatan paikkaa, kun tajusin, että ne sopivatkin paremmin johonkin toiseen kohtaan.

Kuva 37. Kokeilimme liimaa ensin ylimääräisillä laatoilla

Tein lopuksi Hamkin Zing-lasertulostimella taideteokselle 10 cm X 20 cm kokoisen teoskytlin ohuelle puuvaneriille (kuva 38). Siinä tulisi lukemaan taideteoksen nimi, tekijät ja valmistumisvuosi. Kysyin oppilaiden opettajilta tekstiviestillä mielipidettä, miten oppilaat mainittaisiin kyltissä. Olin jo aiemmin suunnitellut Adoben Illustratorilla, että kyltissä lukisi Jukolan koulun 5 A ja B. Kysyin asiasta liian myöhään ja ehdin jo tekemään kyltin, kun sain opettajilta vastauksen. Unohdin täysin, että projektissa oli mukana myös kaksi oppilasta, jotka eivät kuuluneet A tai B luokkaan. Opettajat kuitenkin olivat sitä mieltä, ettei se haittaa, vaikka kyltissä lukee 5 A ja B. Teoskyltti tullaan kiinnittämään vasemmanpuoleiseen tiiliseinään taideteoksen alle.

Kuva 38. Teoskyltti

6 TULOKSET

Tuloksena opinnäytetyössä syntyi neljäsluokkalaisten kanssa tehty yhteisötaideteos sekä toimintamalli vastaavanlaisen yhteisötaideteoksen valmistukselle. Yhteisötaideteos sai nimekseen ”Avaruuden ulottuvuudet”, joka kuvaa mielestäni hyvin teosta, sillä laattojen aiheena oli avaruus. Vaikka en alkujaan oikein tykännyt avaruusteemasta, aloin pitämään siitä projektin edetessä. Jokaisen oppilaan oma näkemys avaruudesta oli erilainen ja oli kiehtovaa nähdä, miten samasta aiheesta sai kuitenkin niin erinäköisiä teoksia. En halunnut toimintamalliin päättää valmista teemaa, vaan siinäkin on ideana, että projektin toteuttajat saavat itse päättää teeman yhteistuumiin.

6.1 Valmis yhteisötaideteos

Lopullinen teos tullaan sijoittamaan Jukolan koulun ruokalaan. Teos koostuu kuudesta taustalevystä, joihin jokaiseen on kiinnitetty kuusi laattaa (kuva 39). Tekemäni esityskuva (kuva 40) kertoo, miten taustalevyt laattoineen tullaan sijoittamaan seinille. Kun teos on kiinnitetty seinään, järjestän opettajien ja oppilaiden kanssa pienimuotoisen julkistamistilaisuuden.

Kuva 39. Laatat taustalevyineen kolmen asetelmassa

Kuva 40. Esityskuva lopullisesta yhteisötaideteoksesta Jukolan koulussa

6.2 Toimintamalli

Tekemäni toimintamalli on ohjeellinen, jonka avulla voi toistaa toteuttamani yhteisötaideteosprojektin. Tein toimintamallin projektin vaiheiden pohjalta, ja siksi se on suoraan yhdistettävissä projektiini. Ensimmäisellä sivulla on projektin prosessikaavio, josta näkyy projektin seitsemän vaihetta. Projekti alkaa suunnittelulla, etenee ideointipajaan, laattojen valmistuspajaan, koristelupajaan sekä lopulta valmiin teoksen kiinnittämiseen ja julkistamiseen. Toimintamallin vaiheita noudattamalla projektin voi toteuttaa riippumatta kohderyhmästä. Vaikka alkuperäinen projekti tehtiin yhdessä lasten kanssa, voi projektin tehdä myös aikuisten ja ikäihmisten kanssa.

Oppilaiden kanssa työskentely oli antoisaa, ja opin itsekin samalla lisää ohjaamisesta ja yhteisötaideteoksen toteuttamisesta. En ole koskaan aikaisemmin tehnyt vastaavanlaista projektia ja siksi toimintamallini ei ole täydellinen. Toimintamallin ohjeet ovat tietysti minun omia ohjeitani eivätkä perustu asiantuntijan ohjeisiin. Ohjeet perustuvat siihen, mitkä seikat toimivat ohjaustilanteissa. Jos jokin asia ei toiminutkaan ohjaustilanteessa, en toistanut sitä seuraavilla ohjauskerroilla. Myös laattapohjien valmistamisessa oli seikkoja, jotka tein projektin aikana eri tavalla, kuin miten kirjasin ne lopulliseen toimintamalliin. Esimerkiksi tajusin, että laattojen taakse täytyy tehdä uurteet, jotta ne eivät väännä niin helposti kuivumisvaiheessa. Toimintamalliin laitoin yhdeksi työvaiheeksi uurteiden tekemisen laattojen taakse.

Toimintamallin tein lähinnä omaa käyttöä varten, ja siksi sitä ei kokonaisuudessaan ole tässä raportissa (kuva 41). Toimintamallini voisi kuitenkin olla tulevaisuudessa vaikkapa myytävä tuote kouluille. Vielä se on vasta alustava malli ja luulen, että siinä on vielä kehitettävää. Sain siihen kuitenkin koottua projektin jokaisen vaiheen selkeästi ja se oli tavoitteenakin.

Kuva 41. Toimintamallin neljä ensimmäistä sivua

7 REFLEKTOINTI

Opinnäytetyö oli kokonaisuutena hyvin opettavainen ja työelämälähtöinen. Voin kuvitella itseni keramiikkaohjaajan rooliin tulevaisuudessa, sillä suoriuduin projektista todella hyvin. Sain hyvää palautetta Jukolan koulun rehtorilta ja opettajilta, ja he haluavat jopa jatkaa yhteistyötä kanssani. Jotkin asiat ja vaiheet tekisin kuitenkin tulevaisuudessa toisin. Keramiikkalaattojen taakse pitäisi tehdä uurteet, jotta niiden liimaus olisi entistä

varmempaa. Se olisi myös auttanut siihen, etteivät laatat olisi vääntyilleet tai halkeilleet. Laatat olisivat voineet olla myös ohuempia, jotta ne eivät olisi niin painavia. Laattojen kuljetus pitäisi suunnitella uudelleen, jotta kosteat laatat eivät painaisi toisiaan ja häivyttäisi yksityiskohtia. Ennen raakapolttoa tulisi aina varmistaa, että laatat ovat kunnolla kuivuneet eikä laittaa vähänkään kosteaa laattaa uuniin.

Pandemiatilanne aiheutti projektin keskeytymisen ja toi mukanaan erilaisia haasteita. Pajatoiminta piti toteuttaa hiukan eri tavalla heinäkuussa verrattuna kevääseen. Keramiikkavälineitä piti olla jokaiselle oppilaalle omat ja se aiheutti päänvaivaa, kun jouduin miettimään mistä löydän lisää välineitä. Tajusin kuitenkin, että puutikut, kertakäyttöveitset ja -haarukat ovat käteviä ja ne ovat myös edullisia.

Vaikka aluksi jännitin pajojen ohjausta, huomasin kuitenkin pitäväni ohjaamisesta. Kun sain lisää kokemusta jokaisesta ohjauskerrasta, ohjaamisesta tuli aina vain luontevampaa. Positiivinen palaute opettajilta kohensi itseluottamustani, sillä opettajien ja rehtorin mielestä olin erittäin pätevä keramiikan tekemisessä. Tiettyjä seikkoja on mielestäni hyvä ottaa huomioon ohjatesa 10–11-vuotiaita oppilaita. Ohjeita täytyy toistaa useaan kertaan, sillä osalla ne unohtuvat helposti. Ei kannata liikaa johdatella oppilaiden tekemistä omilla ideoilla, sillä helposti ne siirtyvät oppilaiden töihin. Koin ohjaustilanteissa olevani kuitenkin enemmän ryhmän jäsen kuin opettaja. Juuri tämä seikka muun muassa erottaakin yhteisötaiteen ohjatuista harjoituksesta. Kannustava ja myönteinen asenne tarttuu oppilaisiin, ja he ovat innostuneita tekemisestä silloin, kun ohjaajakin on innostunut. Työpajoissa huomasin sen piirteen, että oppilaat matkivat minua ja toisiaan. Kun olin näyttänyt luokan edessä esimerkiksi isomman savikappaleen liittämistä laattapohjaan, moni siitä ryhmästä liitti isoja kappaleita omaan laattaansa. Se oli huono asia, sillä jotkut eivät kuitenkaan liittäneet kappaleita kunnolla laattaan ja kappaleet irtosivat raakapoltoissa. Ohjeistin kyllä, miten syvät uurteet pitää tehdä kappaleen pohjaan ja siihen kohtaan, johon kappale liitetään. Yritin ohjeistaa jokaista, mutta väkisinkin jäi joku huomiotta, olihan joissakin pajoissa 18 oppilasta samaan aikaan.

Tein laatoista paksuja, sillä halusin oppilaiden kaivertavan niihin muotoja jne. En kuitenkaan tarpeeksi näyttäneet kaivertamista oppilaille, sillä se jäi monissa laatoissa aika vähäiseksi. Tosin voi olla, että savikappaleiden liittäminen oli oppilaista mielenkiintoisempaa, sillä silloin sai muotoilla savea ensin käsissä.

Opinnäytetyön tavoitteet täyttyivät hyvin ja sain aikaiseksi hienon yhteisötaideteoksen yhdessä Jukolan koulun yhden luokka-asteen kanssa. Yhteisöopettajuusluokan 36 oppilaasta vain yksi poika jäi kokonaan ilman omaa laattaa. Mielestäni se on hieno saavutus, kun oppilaita oli niin monta. Toimintamallin kokoaminen onnistui hyvin yhteisötaideteosprojektin ohella. Sain siitä ytimekkään ja helposti ymmärrettävän kuten halusinkin. Yhteisötaiteen tutkiminen jäi melko vähäiseksi, mutta tähän opinnäytetyöhön

mielestäni ihan riittäväksi. Pääpainona opinnäytetyössäni oli kuitenkin taideoksen toteutus yhdessä oppilaiden kanssa. Yhteisötaiteeseen tutustuminen ja kulttuuri- ja taidelähtöinen toiminta opintojakso toimivat kuitenkin hyvin taustatyönä yhteisötaideteosprojektin toteutukselle ja ohjaustoiminnan suunnittelulle.

Opinnäytetyö antoi hyvät eväät ohjaustoiminnasta ja sitä tulen jatkossakin tekemään suurella todennäköisyydellä työelämässä. Hankin mahdollisesti lisää koulutusta, mutta tämä opinnäytetyö antoi pontta ajatukselle, että minusta voisi tulla keramiikkaohjaaja.

LÄHTEET

Painetut lähteet:

Bardy, M., Haapalainen, R., Isotalo, M. ja Korhonen, P. (Toim.) (2007). *Taide keskellä elämää*. Helsinki: Like.

Haapalainen, R. (2007). *Taide hyvinvointiyhteiskunnan uudistamisessa*. Teoksessa Yhteyksiä. Asiaa yhteisötaiteesta. Lönnströmin taidemuseon julkaisuja 24. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Jylhä-Vuorio, H. (2003). *Keramiikan materiaalit*. Kuopio: Kuopion muotoiluakatemia.

Kantonen, L. (2005). Telтта. *Kohtaamisia nuorten taidetyöpajoissa*. Helsinki: Like.

Sederholm, H. (2000). *Tämäkö taidetta?* Porvoo: WSOY.

Sähköiset lähteet:

Artsequal. (2016). Taide torjuu yksinäisyyttä. Haettu 31.3.2020 osoitteesta https://www.ttl.fi/wp-content/uploads/2016/12/Taide_torjuu_yksina%CC%88isytt%C3%A4-Policy-Brief-2-2016.pdf

Artsequal. (2019). Etsivä kulttuurityö lisä lasten ja nuorten kulttuurista osallisuutta. Haettu 1.4.2020 osoitteesta <https://sites.uniarts.fi/documents/14230/0/Etsiv%C3%A4+kulttuurity%C3%B6+PB/f4b98b97-85ac-4c82-90a9-d090de72c63d>

Hjort, N. (2015). *Interaktiivinen oppimisympäristö. Case: Interaktiiviset valkotaulut* [Insinöörityö, Metropolia ammattikorkeakoulu]. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/102018/Hjort_Noora.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Innokylä. Haettu 13.11.2020 osoitteesta <https://innokyla.fi/fi/ohjeita-kayttajille>

Issuu, (2009). IHME-nykytaidefestivaali. Haettu 21.3.2020 osoitteesta https://issuu.com/ihmeproductions/docs/ihme_2009_gormley_net

Jussilainen, A. (2019). Yhteisötaide – historiaa, määrittelyä ja käytäntöjä. Haettu 24.3.2020 osoitteesta <https://disco.teak.fi/yhteiso-ja-taide/yhteisotaide-historiaa-maarittelya-ja-kaytantoja/>

Kumpula, P. (2020). Seos. Haettu 29.9.2020 osoitteesta
<https://www.seos.fi/mita-palvelumuotoilu-on-ja-mita-se-oikeasti-tarkoitaa/>

Laitinen, L. (2017). Haettu 31.3.2020 osoitteesta
<https://www.sitra.fi/artikkelit/nakokulmia-taiteen-ja-kulttuurin-sosiaalisen-hyvinvoinnin-vaikutuksiin/>

Lapset kertovat ja toimivat. (2020). Sadutus. Haettu 16.11.2020 osoitteesta
<https://lapsetkertovat.org/toimintamme/sadutus/>

Matarasso, F. (2013). 'All In This Together': The Depoliticisation of Community Art in Britain, 1970 – 2011. Haettu 15.4.2020 osoitteesta
<https://arestlessart.files.wordpress.com/2015/09/2013-all-in-this-together.pdf>

Matarasso, F. (2018). "A (very short) history of the British community arts movement." A Restless Art blogi. Haettu 15.4.2020 osoitteesta
<https://arestlessart.com/2018/03/08/a-very-short-history-of-the-british-community-arts-movement/>

Piironen, T. (2007). Mun-vuoro- osallisuusopas. Haettu 12.12.2020 osoitteesta
<https://nuorisoseurat.fi/mun-vuoro-osallisuusopas/>

Suomen kuvalehti. (2009). Antony Gormley. Haettu 21.3.2020 osoitteesta
<https://suomenkuvalehti.fi/jutut/kulttuuri/antony-gormley-tuo-kaisanie-meen-160-tonnin-savikuution/>

Taikusydan. (2020). Toimintamallit. Haettu 28.11.2020 osoitteesta
<https://taikusydan.turkuamk.fi/tietopankki/toimintamallit/>

Vantaan kaupunki. (2011). Uusi maailmankartta. Haettu 8.4.2020 osoitteesta
<https://www.yumpu.com/fi/document/read/13765281/uusi-maailmankartta-vantaan-kaupunki>

Vilmilä, F. (2016). Elämäntaitojen äärellä. Taidetyöpaja nuorten elämäntaitojen vahvistajana. Nuorisotutkimusseuran verkkojulkaisuja 102. Haettu osoitteesta
http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/elamantaitojen_aarella.pdf

Weebly. (2008). Yhteisötaideverkkomateriaali. Haettu 17.3.2020 osoitteesta
<https://yhteisotaide.weebly.com/yhteisoumltaiteen-maumlrittelu-auml.html>

Yle Uutiset. (2009). IHME-projekti. Haettu 21.3.2020 osoitteesta
<https://yle.fi/uutiset/3-5735160>

Yle uutiset. (2009). Yhteisötaideteos Varkauteen. Haettu 8.4.2020 osoitteesta
<https://yle.fi/uutiset/3-5731243>

Kuvalähteet:

Kuva 1: Siivonen, S. (2020) Viitekehys

Kuva 2: Lasten ja nuorten kulttuurikeskus ARX:n uudet toimitilat. Haettu 29.9.2020 osoitteesta <https://www.hameenlinna.fi/kulttuuri-ja-lii-kunta/lastenkulttuuri/arx/arx-talo/>

Kuva 3: Jukolan koulu. Haettu 27.10.2020 osoitteesta
https://www.hameenlinna.fi/wp-content/uploads/2018/11/Jukolan-koulu_18-06-27_08-14-45-e1542805174251-1920x768.jpg

Kuva 4: Savi ja kollektiivinen keho- projekti. Haettu 9.4.2020 osoitteesta
<http://www.antonygormley.com/projects/item-view/id/277#p15>

Kuva 5: Tommi Laineen Kasvot tai kirjain reliefiteos
Yle uutiset. (2009). Yhteisötaideteos Varkauteen. Haettu 8.4.2020 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-5731243>

Kuva 6: Uusi maailmankartta -taideprojektin Keramiikkareliefi
Vantaan kaupunki. (2011). Uusi maailmankartta. Haettu 8.4.2020 osoitteesta
<https://www.yumpu.com/fi/document/read/13765281/uusi-maailmankartta-vantaan-kaupunki>

Kuva 7: Siivonen, S. (2020) Moodboardit 1 ja 2

Kuva 8: Siivonen, S. (2020) Prosessikaavio

Kuva 9: Siivonen, S. (2020) Luokalle näyttämäni esitysdiat ideointipajan alussa

Kuva 10: Siivonen, S. (2020) Ideapaperi 1

Kuva 11: Siivonen, S. (2020) Ideapaperi 2

Kuva 12: Siivonen, S. (2020) Laattapohjan leikkuuta

Kuva 13: Siivonen, S. (2020) Kiinnityskohta ruuville

Kuva 14: Siivonen, S. (2020) kuva ensimmäisestä Laattojen valmistuspa-
jasta

Kuva 15: Siivonen, S. (2020) Savikappaleen liittämistä savilietteen avulla

Kuva 16: Siivonen, S. (2020) 1. ryhmän savilaattoja

Kuva 17: Siivonen, S. (2020) Laatan valmistusta

Kuva 18: Siivonen, S. (2020) 2. ryhmän laattojen valmistusta

Kuva 19: Siivonen, S. (2020) 3. ryhmän laattojen valmistusta

Kuva 20: Siivonen, S. (2020) Laattojen reunojen viimeistelyä

Kuva 21: Siivonen, S. (2020) Kuva uunin sisältä raakapolton jälkeen

Kuva 22: Siivonen, S. (2020) Lasitteen siivilöintiä

Kuva 23: Siivonen, S. (2020) alilasitevärien koepalat lasituspolton jälkeen

Kuva 24: Siivonen, S. (2020) Alilasitevärien koepalat

Kuva 25: Siivonen, S. (2020) Alilasitevärein koristeltuja laattoja

Kuva 26: Siivonen, S. (2020) Alilasitevärein koristeltuja laattoja 2

Kuva 27: Siivonen, S. (2020) Laatat lasittamisen jälkeen

Kuva 28: Siivonen, S. (2020) Valmiita laattoja lasituspolton jälkeen

Kuva 29: Siivonen, S. (2020) Haljenneiden laattojen liimausta

Kuva 30: Siivonen, S. (2020) Seinät, joille teos tultaisiin sijoittamaan

Kuva 31: Siivonen, S. (2020) Esiintymislavaa vastapäätä oleva teos

Kuva 32: Siivonen, S. (2020) Ensimmäinen esityskuva teoksen asettelusta
seinälle

Kuva 33: Siivonen, S. (2020) Taustalevyjen maalausta

Kuva 34: Siivonen, S. (2020) Laattojen sommittelua 1

Kuva 35: Siivonen, S. (2020) Laattojen sommittelua 2

Kuva 36: Siivonen, S. (2020) Ruuvien kiinnittämistä taustalevyihin

Kuva 37: Siivonen, S. (2020) Kokeilimme liimaa ensin ylimääräisillä laatoilla

Kuva 38: Siivonen, S. (2020) Teoskyltti

Kuva 39: Siivonen, S. (2020) Laatat taustalevyineen kolmen asetelmassa

Kuva 40: Siivonen, S. (2020) Esityskuva lopullisesta yhteisötaideteoksesta Jukolan koulussa

Kuva 41: Siivonen, S. (2020) Toimintamallin neljä ensimmäistä sivua

Taulukot:

Taulukko 1: Siivonen, S. (2020) Taulukko tilatuista tuotteista Kerasil Oy:ltä

Taulukko 2: Siivonen, S. (2020) Raakapolton uuniohjelma

Taulukko 3: Siivonen, S. (2020) Alilasitevärien lasitepohjan ja itse lasitteen koostumus

Taulukko 4: Siivonen, S. (2020) Keltaisen alilasitevärin koostumus grammoina

Taulukko 5: Siivonen, S. (2020) Tumman sinisen alilasitevärin koostumus grammoina

Taulukko 6: Siivonen, S. (2020) Violetin alilasitevärin koostumus grammoina

Taulukko 7: Siivonen, S. (2020) Oranssin alilasitevärin koostumus grammoina

Taulukko 8: Siivonen, S. (2020) Petroolin alilasitevärin koostumus grammoina

ARX:n julkaisema yhteisötaideprojektin tiedote peruskouluille,
ARX-uutiset, alakoulu,12.2019

YHTEISÖTAIDETEOS – LUOKKAA ETSITÄÄN!

HAMK:n viimeisen vuoden lasi- ja keramiikkamuotoilun opiskelija etsii opinnäytetyöhön yhteistyöluokkaa (ensisijaisesti 4.–6.lk). Luokka pääsee suunnittelemaan ja toteuttamaan keramiikkalaatoista koostuvan yhteisöteoksen. Projektista voidaan räätälöidä luokan oma ilmiöprojekti tai se voi olla osa isompaa kokonaisuutta. Koululuokalta ei vaadita muuta, kun sitoutuminen projektiin ja innokasta asennetta. Materiaalikuluja tai muita kuluja koululle ei tule. Opiskelija hoitaa projektin tuotannon, suunnittelee ja toteuttaa lasten kanssa yhdessä teoksen. Yhteisöteos on mahdollista sijoittaa koululle tai johonkin muuhun sovittuun tilaan. Alla opiskelijan terveiset.

Olen Saana Siivonen ja opiskelen Hämeen ammattikorkeakoulussa viimeistä vuotta lasi- ja keramiikkamuotoilun artonomitutkintoa. Teen opinnäytteenä keraamisen yhteisötaideteoksen, jonka suunnitteluun ja toteutukseen osallistuu ryhmä 10–12-vuotiaita lapsia. Tarvitsen koululuokan, jonka kanssa toteuttaisin projektini tammikuusta 2020 lähtien. Projektin tavoitteena on osallistaa lapsia yhteisötaideteoksen tekemiseen, lisätä ryhmässä yhteenkuuluvaisuuden tunnetta ja motivoida lapsia luovaan toimintaan. Toinen tavoite on myös luoda toimintamalli, jota voin hyödyntää tulevaisuudessa muissakin samankaltaisissa projekteissa.

Valitsin opinnäytetyöni aiheeksi lasten kanssa toteutettavan yhteisötaideteosprojektin, koska koen lapset tärkeäksi kohderyhmäksi ja minulla on myös kokemusta aikaisemmista seinäteosprojekteista. Olin mukana tekemässä HAMK:n Visamäen kampuksen S-rakennuksen "Lumo"-seinäteosta keväällä 2019, sekä Mehiläisen hoivakoti Härkämäkeen osallistavaa seinäteosprojektiä "Huomassa" syksyllä 2019.

Projektissa koululaiset tekevät päätöksiä luokkana ja yhdessä toimiminen tiivistää luokkaa entisestään lisäten yhteenkuuluvaisuutta. Lapset voivat oivaltaa saven monimuotoisuuden ja se innostaisi heitä ilmaisemaan itseään paremmin taiteen keinoin. Lapset saavat itse vaikuttaa teoksen ulkoasuun ja he lopulta näkevät oman käden jälkensä jonkin julkisen tilan seinässä.

Mikäli olet kiinnostunut osallistumaan oman luokkasi kanssa projektiin, ilmoittauduthan mukaan mahdollisimman pian.

Liite 2
Lupa oppilaiden kuvaamiseen

Hei!

Olen viimeisen vuoden lasi- ja keramiikkamuotoilun opiskelija Hämeen ammattikorkeakoulussa ja toteutan opinnäytetyönäni seinäteosprojektin yhdessä Jukolan koulun neljäsluokkalaisten kanssa. Tarkoitukseni on suunnitella ja toteuttaa yhdessä lasten kanssa keraaminen seinäteos koulun tiloihin.

Opinnäytetyöni liitteeksi tulisi kuvia projektista ja niissä näkyisi lasten työskentelyä projektin parissa. Opinnäytetyö julkistetaan ammattikorkeakoulujen verkkokirjastossa Theseuksessa, www.theseus.fi

Palautathan alla olevan kyselylomakkeen opettajalle **ke 19.2. mennessä**.

Saako lastanne kuvata projektin aikana ja voiko kuvat liittää osaksi opinnäytetyötäni? Kyllä / Ei

Lapsen nimi: _____

Vanhemman allekirjoitus: _____

Kiitos vastauksestanne!

Terveisin Saana Siivonen

Sosiaalialan koulutusohjelma OHJAUSSUUNNITELMA

Opiskelija Saana Siivonen

Päivämäärä ja aika 20.2-30.4, torstaisin klo 12:30-14:00

Paikka Jukolan koulu, Liivuorentie 24, 13500 Hämeenlinna

Aihe Keraaminen yhteisötaideteos

1. Suunnittelun lähtökohdat

- **ohjattavan ryhmän ominaispiirteet**
 - Ohjattavat ovat 10-vuotiaita ja he ovat peruskoulun neljännellä luokalla. Ryhmään kuuluu kaiken kaikkiaan 35 oppilasta, mutta pajatyöskentely toteutuu kahdessa ryhmässä. Minun täytyy huomioida lasten ikä siten, etten vaadi heiltä liikaa liittyen taideteoksen lopulliseen ulkonäköön. Yhdessä tekeminen on tärkeintä, eikä lopputulos. Myös se, että heillä ei ole aikaisempaa kokemusta keraamisesta vaikuttaa väkisin teoksen lopulliseen ulkonäköön. Minun täytyy jo suunnitteluvaiheesta lähtien miettiä, miten saan lapset kiinnostumaan projektista. Täytyy ottaa huomioon luokan sukupuolijakauma eli se, että poikia on enemmän kuin tyttöjä. Pojat innostuvat eri asioista kuin tytöt ja minun täytyy saada kaikki mukaan projektiin ja innostumaan siitä.
- **oppimiskäsitys suunnittelun taustalla**
 - Ohjaustilanteeseen soveltuu yhteistoiminnallinen oppimiskäsitys, sillä oppilaat ideoivat ja toteuttavat taideteoksen yhdessä ryhmänä. Oppimiskäsitys näkyy siten, että annan lasten itse päättää muun muassa taideteoksen temasta. Pyrin kannustamaan heitä ja luottamaan omiin ideoihin. Opastan teoksen toteuttamisen teknisissä asioissa ja ohjaan muun muassa saven työstössä.
- **muut lähtökohdat**
 - Oma lähtökohtana on tehdä opinnäytetyönä keraaminen yhteisötaideteos.

2. Tavoitteet

- **toiminnan kokonaistavoite ryhmän kannalta**
 - Kokonaistavoitteena on luoda keraaminen taideteos ja lisätä ryhmän yhteisöllisyyttä yhdessä tehden.
- **toiminnan osatavoitteet ryhmän kannalta**
 - Luoda yhdessä teema taideteokselle
- **ohjaajan omat tavoitteet**
 - Haluan kehittää omia ohjaustaitojani lasten kanssa
 - Tavoitteena on luoda toimintamalli, joka auttaa minua tulevaisuudessa samankaltaisissa projekteissa

3. Materiaalit ja työvälineet

- vaatteet tulee olla sellaiset, jotka saa likaantua. Myös essu olisi hyvä olla mukana jokaisella lapsella. Työvälineet ja materiaalit ovat valmiiksi hankittuna ja ovat koululla. Saven kanssa työskentely on pääsääntöisesti turvallista. Jotkin työvälineet voivat olla teräviä eli työskennellessä tulee olla varovainen, ettei tule haavereita. Alilasilteilla maalatessa tulee käyttää kumihanskoja, sillä ne eivät ole hyväksi iholle.

4. Ohjaustilan järjestely

- luokkatilan pulpetit järjestetään neljän hengen ryhmiin, jotta tarvikkeet ovat jaettavissa ryhmän kesken. Jokaiselle ryhmälle annetaan yhteiset välineet ja jokainen lapsi saa oman työskentelyalustan. Tilan järjestely helpottaa ja nopeuttaa työskentelyä, sillä jokaisen lapsen ei tarvitse erikseen hakea työvälineitä.

5. Motivointi

miten motivoit osallistujia?

- **ennen ohjausta**
 - tiedottaminen, markkinointi
 - Tein tiedotuksen tulevasta projektistani peruskouluille yhdessä ARX:n kanssa.
 - Kävin tapaamassa lapsia ja opettajia Jukolan koululla ennen joulua.
- **ohjauksen alussa**
 - vuorovaikutus, ilmapiirin luominen

- Esittelen itseni ja alustan projektin diaesityksellä. Sen kautta pääsemme suunnittelemaan taideteoksen teemaa ja aloittamaan ideoinnin.
- **ohjauksen aikana**
 - Motivoin lapsia auttamalla heitä, kun he tarvitsevat apua työnsä tekemisessä. Motivoin myös kannustamalla heitä luottamaan omiin kykyihinsä ja ideoihinsa.
- **ohjauksen lopussa**
 - Olen mukana teoksen julkistamistilaisuudessa ja korostan lasten osallisuutta projektiin.

6. Ohjauksen kulku ja ajankäytön suunnitelma

- Aloitan ohjauksen itseni esittelyllä ja kerron lyhyesti mitä vaiheita projektiin sisältyy
- **toiminnan ohjaaminen vaiheittain:**
 - Aloitan laattojen valmistuspajan näyttämällä, miten laatan pintaan voi tehdä erilaisia tekstuureja ja miten siihen voi liittää savea. Näytän myös, miten erillisen osan voi liittää savilietteellä laattaan.

Oppilaiden tehdessä laattojaan, autan tarvittaessa ja kiertelen luokassa. Annan ideoita tekemiseen ja kannustan oppilaita käyttämään mielikuvitustaan.

Opastan työpajan päätteeksi, miten nimetään oma laatta ja kuinka laatat suojataan muovipussilla ja tarvittaessa peitellään kosteilla papereilla.

Opastan myös välineiden pesemisessä ja jälkien siivoamisessa.
 - Koristelutyöpajan aloitan kertomalla lyhyesti mikä alilasi on. Esittelen kunkin alilasin koepalan, josta näkyy alilasin väri polton jälkeen. Lopuksi näytän, miten niitä käytetään ja neuvon kaikkia käyttämään kertakäyttökäsineitä.

Oppilaiden maalatessa laattojaan, autan tarvittaessa ja kiertelen luokassa.

Opastan välineiden pesemisessä ja jälkien siivoamisessa.
- Päätän tilanteen kiittämällä kaikkia osallistumisesta.

7. Miten aiot arvioida asetettujen tavoitteiden toteutumista?

- **palaa vielä asettamiisi tavoitteisiin ja suunnittele ennen ohjausta**
 - Arvioin itse itseäni ja voin keskustella oppilaiden ja opettajien kanssa siitä, miten projekti heidän mielestään toteutui.